

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและรายงานการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข โดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. การจัดการศึกษาพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย
  - 1.1 วิทยาลัยพยาบาลในสังกัด สถาบันพระบรมราชชนก
  - 1.2 หลักสูตรที่ดำเนินการผลิต
  - 1.3 สภาการพยาบาล
2. การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย
  - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.2 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
  - 2.3 ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบ และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

พยาบาล

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข

การจัดการศึกษาพยาบาลดำเนินการโดยสถาบันการศึกษาพยาบาล เป็นการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่สังกัดอยู่ในหน่วยงาน 6 สังกัด คือ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข สภาวิชาชีพไทย และเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 10 – 14)

การจัดการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ได้เริ่มขึ้นพร้อม ๆ กับวิวัฒนาการการผลิตกำลังคนของกระทรวงสาธารณสุขเป็นระยะ ๆ ดังนี้ (อำพล จินดาวัฒนะ และคณะ, 2540ก : 1-3)

ระยะที่ 1 ก่อตั้งกระทรวงสาธารณสุข (ก่อน พ.ศ. 2485)

ในระยะแรก การผลิตแพทย์และพยาบาลแผนปัจจุบัน อยู่ในสังกัดของกรมพยาบาล กระทรวงธรรมการ (พ.ศ. 2413) แล้วต่อมาจึงโอนไปสังกัด กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ สังกัดคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้กรมมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการ ตามลำดับ ในส่วนนี้เป็นการผลิตกำลังคนระดับวิชาชีพชั้นสูงเป็นหลัก

ระยะที่ 2 ระยะเริ่มต้นกระทรวงสาธารณสุข

เมื่อเริ่มต้นมีการจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุขขึ้นใน พ.ศ. 2485 ได้รวมเอาสถาบันการศึกษาที่ผลิตกำลังคนด้านสุขภาพเข้าไว้ในกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด โดยอยู่ภายใต้ 3 กรมหลัก คือ 1) กรมมหาวิทยาลัย ดูแลการผลิตกำลังระดับวิชาชีพชั้นสูง ได้แก่ แพทย์ นักสาธารณสุข (คณะสาธารณสุขศาสตร์) และพยาบาล โดยเป็นการผลิตกำลังคนขึ้นเพื่อระบบบริการสุขภาพโดยทั่วไป ไม่จำกัดเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข 2) กรมการแพทย์ ซึ่งรับผิดชอบการจัดบริการในโรงพยาบาล ทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัด ดูแลการผลิตกำลังคนเพื่อใช้ในโรงพยาบาลต่างจังหวัด ได้แก่ แพทย์ พยาบาลในลักษณะผลิตเพื่อใช้เองในหน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข 3) กรมสาธารณสุข ดูแลการผลิตผดุงครรภ์ และผู้ช่วยแพทย์ เพื่อใช้ในงานสุขศาลา สำนักงานผดุงครรภ์ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเช่นเดียวกัน

ระยะที่ 3 ระยะขยายการผลิตกำลังคนใช้เอง และแยกการผลิตกำลังคนระดับสูงไปยังทบวงมหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2495 – 2516)

ระยะนี้มีการขยายโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้น เพื่อมุ่งเน้นการผลิตกำลังคนเพื่อเอาไปใช้เอง ในระบบบริการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ของกระทรวงสาธารณสุข ใน พ.ศ. 2502 ได้มีการแยกกรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ในส่วนนี้มุ่งผลิตกำลังคนระดับวิชาชีพชั้นสูง (แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาลปริญญา นักสาธารณสุข) เพื่อตอบสนองระบบบริการสาธารณสุขโดยทั่วไป

ระยะที่ 4 ระยะปรับขยายโครงสร้างและมาตรฐานการผลิต (พ.ศ. 2517 – 2535)

เป็นระยะที่มีการปรับขยายโครงสร้าง และมาตรฐานการผลิตกำลังคนเพื่อใช้เองของกระทรวงสาธารณสุข โดยอยู่ภายใต้กรมหลัก ๆ 5 กรม ตามความชำนาญและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละกรม ได้แก่

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขมีกองงานวิทยาลัยพยาบาลคูแล วิทยาลัยพยาบาล 23 แห่ง และกองฝึกรวมคูแลวิทยาลัยการสาธารณสุข 4 แห่ง ทั้ง 2 กองนี้รับผิดชอบ การผลิตพยาบาล พยาบาลเทคนิค ผู้ช่วยพยาบาล พนักงานอนามัย ทันตภิบาล และผู้ช่วยเภสัชกร

กรมการแพทย์ คูแลสถานศึกษา 8 แห่ง รับผิดชอบการผลิตเจ้าหน้าที่ ระดับผู้ช่วยเฉพาะทางต่าง ๆ เช่น เจ้าหน้าที่รังสีการแพทย์ เจ้าหน้าที่เซลล์วิทยา เจ้าหน้าที่งาน วิทยาศาสตร์การแพทย์ สาขาย่อยต่าง ๆ เป็นต้น

กรมอนามัย คูแลวิทยาลัยพยาบาลและผดุงครรภ์ 7 แห่ง รับผิดชอบการผลิต ผดุงครรภ์เพื่อปฏิบัติงานในศูนย์อนามัยแม่และเด็ก โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย และสำนักงาน ผดุงครรภ์

กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ คูแลสถาบันการศึกษา 1 แห่ง รับผิดชอบ การผลิต เจ้าหน้าที่งานวิทยาศาสตร์การแพทย์

กรมควบคุมโรคติดต่อ คูแลวิทยาลัยพยาบาล 2 แห่ง รับผิดชอบการผลิต ผู้ช่วยพยาบาลเพื่อปฏิบัติงานในโรงพยาบาลโรคติดต่อของกรมฯ

ระยะที่ 5 ระยะการสร้างเอกภาพในการบริหารการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน)

เริ่มจากการรวบรวมเอาสถาบันการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมดมารวมไว้ ในสังกัดเดียวกัน คือ สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข เมื่อ พ.ศ. 2536 มีขอบเขตหน้าที่ กว้างขวางขึ้นจากหน้าที่ของกองงานพยาบาล ซึ่งทำหน้าที่ผลิตบุคลากรสาขาพยาบาลศาสตร์เพียง อย่างเดียว เป็นการผลิตบุคลากรสาขาการสาธารณสุขอื่นเพิ่มขึ้น สถาบันพัฒนากำลังคนด้าน สาธารณสุขเป็นหน่วยงานระดับที่สูงกว่ากองแต่ต่ำกว่ากรม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ จำนวนวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุขเพิ่มเป็น 35 แห่ง ทำหน้าที่ จัดการศึกษาพยาบาลเพื่อผลิตพยาบาลวิชาชีพในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี และ พยาบาลเทคนิคในหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ ระดับต้น 2 ปี

จากการเปลี่ยนแปลงโดยการรวมสถาบันการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุขทั้งหมด เข้าด้วยกันนี้เอง กระทรวงสาธารณสุขจึงได้ขอพระราชทานพระกรุณาจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อพระราชทานนามวิทยาลัยให้มีนามเดียวกันทุกแห่งทั้งที่เปิดดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว และวิทยาลัยที่จะเปิดดำเนินการในอนาคต ยกเว้นวิทยาลัยพยาบาลที่ได้รับพระราชทานนามอยู่ก่อน แล้ว 3 แห่ง ดังนั้นวิทยาลัยพยาบาลอีก 32 แห่ง จึงได้รับพระราชทานนามว่าวิทยาลัยพยาบาล-บรมราชชนนี แล้วต่อท้ายด้วยชื่อจังหวัดที่สถาบันนั้นตั้งอยู่ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 72 ง ลงวันที่ 5 กันยายน 2538 เป็นต้นมา และสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข

ได้รับพระราชทานนามเป็นสถาบันพระบรมราชชนก เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2538 และมีพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนชื่อ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2538 (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540 : 8)

ละเอียด แจ่มจันทร์ (2540 : 2-3) กล่าวว่า วิวัฒนาการการจัดการศึกษาของวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในช่วง 50 ปี ที่ผ่านมา ได้แสดงถึงความรับผิดชอบในการผลิตกำลังคนสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่ต่อเนื่องยาวนานและสนองความต้องการของประเทศในด้านบริการสุขภาพโดยมีจุดเด่นคือ วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีมากถึง 35 แห่ง กระจายกันอยู่ทั้งภูมิภาคของประเทศไทย คือภาคกลาง 12 แห่ง ภาคตะวันออก 2 แห่ง ภาคใต้ 6 แห่ง ภาคเหนือ 7 แห่ง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 แห่ง ดังนั้นให้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จึงมีจำนวนมากกว่าสถานศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงอื่น ๆ ในการจัดการศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ยึดหลักสำคัญ คือ (กาญจนา สันติพัฒนาชัย และคณะ, 2540 : 43) การมุ่งการผลิตพยาบาลให้มีคุณภาพ สามารถให้บริการพยาบาลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคแต่ละสมัย

1.1 วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก

สถาบันพระบรมราชชนก มีฐานะสูงกว่ากอง ตำกว่ากรม มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลสนับสนุนหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่จัดการศึกษาและฝึกอบรม ทั้งหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งสิ้น 44 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี 35 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร 7 แห่ง วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข และวิทยาลัยนักระบาดวิทยา 1 แห่ง นอกจากนี้ สถาบันยังได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุขให้จัดทำเรื่องโครงการผลิตแพทย์เพื่อชาวชนบทร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540 : 8-9)

วิทยาลัยพยาบาลที่อยู่ในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบดำเนินการจัดการศึกษา เพื่อผลิตบุคลากรทางการพยาบาลมีจำนวน 35 แห่ง กระจายกันอยู่ในทุกภาคของประเทศ มีชื่อสถานศึกษาว่าวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ค่อย้ายด้วยชื่อจังหวัดที่วิทยาลัยพยาบาลแห่งนั้นตั้งอยู่ ยกเว้นวิทยาลัยพยาบาลที่ได้รับพระราชทานนามอยู่เดิมแล้ว

ตารางที่ 1 รายชื่อวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก แบ่งตามภูมิภาค

ภาค	ชื่อ
กลาง	1. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ
	2. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี
	3. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช
	4. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี
	5. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี
	6. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท เท สระบุรี
	7. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท
	8. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ศรีธัญญา
	9. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี บำราศนคราคร
	10. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นนทบุรี
	11. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นพรัตน์วัชรระ
ใต้	12. วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า เพชรบุรี *
	13. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา
	14. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี
	15. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช
	16. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง
	17. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นราธิวาส
	18. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา
	19. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช พิชณุโลก
เหนือ	20. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์
	21. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครสวรรค์
	22. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ลำปาง
	23. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เขลางค์นคร
	24. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์
	25. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา
	26. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ภาค	ชื่อ
ตะวันออก	27. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี 28. วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี * 29. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา 30. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ 31. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์
ตะวันออกเฉียงเหนือ	32. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี 33. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม 34. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น 35. วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม มหาสารคาม *

* วิทยาลัยที่ได้รับพระราชทานนามอยู่ก่อนแล้ว

ที่มา : สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข ส่วนพัฒนาการศึกษา, 2537

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ทั้ง 35 แห่ง ทำหน้าที่หลัก คือ จัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการพยาบาล รวมทั้งการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข ศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา การบริหารงานด้านการพยาบาลและบริการวิชาการแก่สังคม (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540 : 9) และ อำพล จินดาวัฒน์ (2539 : 24 – 26) กล่าวถึงบทบาทของวิทยาลัยพยาบาลว่า บทบาทเดิม คือ บทบาทการผลิตนักศึกษา ต่อไปต้องเพิ่มบทบาทการพัฒนา กำลังคนด้านสาธารณสุขระหว่างประจำการด้วย เพราะว่ามีคนกว่าแสนคนรอรับการพัฒนาอยู่ บทบาทวิจัยและพัฒนาที่สำคัญมากมีฉะนั้นวิทยาลัยจะอยู่กับที่ บทบาทบริการวิชาการแก่สังคมก็สำคัญ เพราะวิทยาลัยสร้างขึ้นมากด้วยภาษีของประชาชน ดังนั้นก็ควรทำงานบริการวิชาการหรือเพิ่มสติปัญญาและวิชาการให้กับประชาชนในชุมชนที่ตั้ง บทบาทการส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ยังคงเป็นบทบาทที่วิทยาลัยทำไม่ได้ เพราะถ้าทำก็จะทำให้วิทยาลัยห่างไกลจากมิติทางมนุษย์ สังคมและจิตวิญญาณมากขึ้นเรื่อย ๆ บทบาทของวิทยาลัย จึงมี ดังนี้

1. ผลิตบุคลากรทางการพยาบาล
2. พัฒนาสมรรถนะบุคลากร
3. วิจัยและพัฒนา
4. จัดบริการสาธารณสุขสาธิต
5. บริการวิชาการแก่สังคม
6. ส่งเสริม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

1.2 หลักสูตรที่ดำเนินการผลิต

หลักสูตรที่วิทยาลัยพยาบาล เถลิงศักดิ์สถาบันพระบรมราชชนก ดำเนินการผลิต มี 2 ลักษณะ คือ (สุพัชรี โสใหญ่ และคณะ, 2541 : 25 – 31)

1. หลักสูตรพยาบาลพื้นฐาน หมายถึง หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ระดับชั้น (2 ปี)
2. หลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง หมายถึง หลักสูตรที่จัดขึ้นภายหลังการสำเร็จ การศึกษาพยาบาลพื้นฐานมาแล้ว ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (พยาบาล) หลักสูตร ประกาศนียบัตร การพยาบาลและผดุงครรภ์ (เฉพาะกาล) และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาล- ศาสตร์ ปี 3 – 4

การศึกษาพยาบาลในกระทรวงสาธารณสุข เริ่มมีหลักสูตรชัดเจน เมื่อ พ.ศ. 2489 โดยใช้หลักสูตรวิชาการพยาบาลและผดุงครรภ์ และอนามัย ศิริราชพยาบาลเป็นเกณฑ์เรียกชื่อ หลักสูตรว่า หลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์และอนามัย เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร ใช้เวลาในการศึกษา 3 ปี 6 เดือน ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ในปี พ.ศ. 2498 มีการพัฒนาหลักสูตรโดยเพิ่มวิชาพื้นฐานทั่วไปและวิชาชีพให้มากขึ้น จึงใช้เวลาในการศึกษาเป็น 4 ปี ยังคนใช้ชื่อหลักสูตรเดิมระดับหลักสูตรขึ้นเป็นระดับอนุปริญญา ในปี พ.ศ. 2514 มีการปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นระดับอนุปริญญา หลักสูตรได้ปรับเปลี่ยนไป จากเดิมทั้งปริญญา วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชาหลักเกณฑ์การศึกษาและการทดสอบ เป็นการศึกษาพยาบาลที่เริ่มเป็นระบบการศึกษาแบบหน่วยกิตในระดับทวิภาค การประเมินผลใช้ระบบวัด เป็นระดับชั้น ใน พ.ศ. 2520 การศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข ได้พัฒนาหลักสูตรเป็นระดับปริญญาตรี โดยใช้ชื่อหลักสูตรว่าหลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นสูง (เทียบเท่าปริญญาตรี) ในปี พ.ศ. 2524 ได้เริ่มมีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่มีนโยบาย สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทในการดูแลสุขภาพตนเอง หลักสูตรปรับเป็น หลักสูตรพยาบาล

ที่เน้นชุมชน เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2528 หลังจากประเมินการใช้หลักสูตรแล้วได้ทำการปรับปรุงครั้งสุดท้าย เมื่อ พ.ศ. 2537 ได้มีการลดจำนวนหน่วยกิตลง แต่เพิ่มรายวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา ภาษาอังกฤษ 3 และสารสนเทศกับการศึกษาค้นคว้า

หลักสูตรที่เปิดดำเนินการสอนเพื่อผลิตบุคลากรทางการพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) มีดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2537

หลักสูตรนี้สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ เทียบเท่าปริญญาตรี ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ

2. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ระดับต้น (พ.ศ. 2535) หลักสูตรนี้สำหรับ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับต้น) ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลเทคนิค

3. หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี) เทียบเท่าปริญญาตรี (พ.ศ. 2535) หลักสูตรนี้จัดขึ้นสำหรับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับต้น) ให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง) เลื่อนขึ้นปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ

ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ส่วนใหญ่ได้นำหลักสูตรเข้าสมทบกับมหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคของตน เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีศักดิ์และสิทธิเท่ากับสถาบันอุดมศึกษาอื่น แต่ไม่สามารถประสาทปริญญาให้กับผู้สำเร็จการศึกษาได้ เพราะไม่มีกำหนดในพระราชบัญญัติจึงเกิดการเคลื่อนไหวของนักศึกษาพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขขึ้น ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงดำเนินการสมทบกับทบวงมหาวิทยาลัย วิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีศักยภาพพร้อมได้ดำเนินการตามข้อบังคับมหาวิทยาลัย ว่าด้วยสถาบันสมทบและสถาบันร่วม พ.ศ. 2534 เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2537 รองปลัดกระทรวงปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวงสาธารณสุข คือ นายแพทย์ชิน โสสถ์ หัสบำเรอ ได้อนุมัติโครงการนำหลักสูตรวิทยาลัยสมทบกับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคที่วิทยาลัยตั้งอยู่ วัตถุประสงค์ของโครงการคือ วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อนำหลักสูตรของวิทยาลัยต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สมทบกับมหาวิทยาลัยในแต่ละภาค วัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อความร่วมมือทางด้านวิชาการในการใช้ทรัพยากรบุคคล สถานที่ อุปกรณ์ ตำรา ฯลฯ ที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุดและผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันการศึกษาของ กระทรวงสาธารณสุข และทบวงมหาวิทยาลัย

2. วิทยาลัยต่าง ๆ ได้รับการพัฒนามาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลถึงคุณภาพการบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษาของกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้รับการประสาทปริญญาบัตรแทนการได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี (สถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข หนังสือราชการ ที่ สธ 0216/33/287 ลงวันที่ 15 เมษายน 2537) ดังนั้นวิทยาลัยที่สมทบหลักสูตรกับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคของตนแล้วทำให้หลักสูตรถูกรับรองโดยทบวงมหาวิทยาลัย จึงเปลี่ยนชื่อหลักสูตรเป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (ต่อเนื่อง)

ตารางที่ 2 รายชื่อวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก และหลักสูตรพยาบาล-ศาสตร์ ที่ดำเนินการผลิต

ภาค	วิทยาลัยพยาบาล	ประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์ 4 ปี	ประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์ 2 ปี
	1. บรมราชชนนี กรุงเทพ	/	/
	2. บรมราชชนนี ราชบุรี	/	/
	3. บรมราชชนนี จักรีรัช	-	/
	4. บรมราชชนนี สุพรรณบุรี	/	/
	5. บรมราชชนนี สระบุรี	/	/
กลาง	6. บรมราชชนนี พระพุทธบาท สระบุรี	/	/
	7. บรมราชชนนี ชัยนาท	/	/
	8. บรมราชชนนี ศรีธัญญา	/	-
	9. บรมราชชนนี บำราศนราดรุ	-	/
	10. บรมราชชนนี นนทบุรี	-	/
	11. บรมราชชนนี นพรัตน์วัชร	-	/
	12. พระจอมเกล้า เพชรบุรี *	/	/
	13. บรมราชชนนี สงขลา	/	/
ใต้	14. บรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี	/	/
	15. บรมราชชนนี นครศรีธรรมราช	/	/

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาค	วิทยาลัยพยาบาล	ประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์ 4 ปี	ประกาศนียบัตร พยาบาลศาสตร์ 2 ปี
ใต้	16. บรมราชชนนี ตรัง	/	/
	17. บรมราชชนนี นราธิวาส	/	/
	18. บรมราชชนนี ยะลา	-	/
	19. บรมราชชนนี พุทธชินราช พิษณุโลก	/	/
	20. บรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์	/	/
เหนือ	21. บรมราชชนนี นครสวรรค์	-	/
	22. บรมราชชนนี ลำปาง	/	/
	23. บรมราชชนนี เขลางค์นคร	-	/
	24. บรมราชชนนี อุตรดิตถ์	/	/
	25. บรมราชชนนี พะเยา	/	/
ตะวันออก	บรมราชชนนี เชียงใหม่	-	/
	26. บรมราชชนนี ชลบุรี	/	/
ตะวันออก	27. พระปกเกล้า จันทบุรี *	/	/
	28. บรมราชชนนี นครราชสีมา	/	/
ตะวันออก	29. บรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์	/	/
เหนือ	30. บรมราชชนนี สุรินทร์	/	/
	31. บรมราชชนนี อุตรธานี	/	/
เหนือ	32. บรมราชชนนี นครพนม	/	/
	33. บรมราชชนนี ขอนแก่น	-	/
	34. ศรีมหาสารคาม มหาสารคาม *	/	/

* วิทยาลัยที่ได้รับพระราชทานนามอยู่ก่อนแล้ว

ที่มา : ละเอียด แจ่มจันทร์, 2540 : 15 – 16

1.3 สภาการพยาบาล

พรจันทร สุวรรณชาติ (2539, 177 – 178) กล่าวเกี่ยวกับสภาการพยาบาลไว้ดังนี้ สภาการพยาบาลเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 ก่อนก่อตั้งสภาการพยาบาล สมาชิกพยาบาลจะต้องขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะจากกองการประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข โดยไม่ต้องดำเนินเรื่องขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลการผดุงครรภ์ การพยาบาลและการผดุงครรภ์ แต่จะต้องขอทำบัตรประจำตัวเป็นสมาชิกของสภาการพยาบาล โดยการชำระค่าธรรมเนียม ภายหลังจากวันที่ 30 กันยายน 2528 ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องยื่นคำขอขึ้นทะเบียนเป็นสมาชิกสามัญสภาการพยาบาล และขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ โดยไม่ต้องสอบแต่ชำระค่าธรรมเนียมตามระเบียบข้อบังคับของสภาการพยาบาล

สภาการพยาบาลมีบทบาทในฐานะองค์กรวิชาชีพ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้รับบริการให้ได้รับบริการที่มีคุณภาพ และควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลการผดุงครรภ์ หรือการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ให้ถูกต้องตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ให้ตระหนักถึงความสำคัญแห่งจรรยาวิชาชีพ และปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีคุณธรรม อันจะดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับของสังคมตลอดไป รวมทั้งส่งเสริมบุคลากรในวิชาชีพและผดุงไว้ซึ่งเกียรติของสมาชิก

สภาการพยาบาลมีอำนาจหน้าที่ในการรับรองหลักสูตรการผลิตพยาบาลทุกระดับ รับรองวิทยฐานะของสถาบันการศึกษาพยาบาล ออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาลการผดุงครรภ์ หรือการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ในข้อบังคับของสภาการพยาบาล ว่าด้วยการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์ พ.ศ. 2538 หมวดที่ 2 ส่วนที่ 1 ข้อ 10.3 ระบุไว้ว่า (สภาการพยาบาล, 2538 : 2 - 12) สถาบันการศึกษาต้องมีการบริหารงานที่เป็นของสถาบันการศึกษาเป็นสัดส่วน คือ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารวิชาการ ส่วนที่ 4 ระบุถึงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในรายละเอียดของส่วนนี้ เป็นงานในขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการที่วิทยาลัยพยาบาลต้องปฏิบัติให้ได้ตามมาตรฐานที่สภาการพยาบาลกำหนดไว้ ซึ่งตรงกับ อากาศ บุญช่วย (2537 : 1) กล่าวไว้ว่า งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัยหรือโรงเรียน การที่จะดูว่าสถาบันใดมีมาตรฐานก็มักจะเอาผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ

2. การบริหารงานวิชาการ

ในเรื่องการบริหารงานวิชาการนั้น มีนักวิชาการกล่าวไว้มากมาย ส่วนใหญ่จะกล่าวถึง การบริหารงานวิชาการไว้ครอบคลุมงาน 6 ด้าน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยคือ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การวัดและประเมินผล การวิจัยและพัฒนา และการบริการวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อผลิตบุคลากรทางการพยาบาล เพื่อให้บริการด้านสุขภาพแก่สังคม ผู้บริหารวิทยาลัยมีภาระหน้าที่ในการบริหารการจัดการศึกษา ให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบัน และให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ เช่นเดียวกับผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ ดังนี้

ภิญโญ สาร (2523 : 232) กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาทุกคนควรจะรับผิดชอบเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับแรกเพราะหน้าที่ของโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกแห่งคือให้ความรู้แก่นักเรียนทางด้านวิชาการ และงานด้านวิชาการนี้ผู้บริหารต้องถือว่าสำคัญกว่าด้านธุรการ

พนัส หันนาคินทร์ (2524 : 225) ให้ความสำคัญเห็นว่า งานหลักในการบริหารสถานศึกษา น่าจะเป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนหรืองานวิชาการนั่นเอง ส่วนงานอื่นควรเป็นงานสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปด้วยดีเท่านั้น

ขุนทอง ภูผิวเดือน (2526 : 13) การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่ผู้บริหารควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ กระบวนการบริหารงานวิชาการก็เช่นเดียวกับกระบวนการบริหารการศึกษา ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ด้วยกัน คือ คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการ และเป็นที่ยอมรับกันว่า คนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดเพราะคนเป็นผู้ใช้ปัจจัยในการบริหารดังกล่าว ฉะนั้นการบริหารงานวิชาการจะสำเร็จหรือไม่เพียงไรขึ้นอยู่กับบุคลากรในสถาบันนั้น ๆ โดยเฉพาะผู้บริหารและอาจารย์ เพราะผู้บริหารเป็นผู้แปลนโยบายการศึกษาของรัฐไปสู่การปฏิบัติ เป็นผู้ปฏิบัติจริงเป็นผู้ที่จะทำให้ผลของการพัฒนาคนมีคุณภาพสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่

Smith, Krouse, and Atkinson, (1961 : 170) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารใช้เวลากับงานวิชาการมากเป็นอันดับแรก ดังนี้

2. งานบริหารเกี่ยวกับบุคลากร	ร้อยละ 20
3. งานบริหารเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา	ร้อยละ 20
4. งานบริหารในหน้าที่ทั่วไป	ร้อยละ 5
5. งานบริหารเกี่ยวกับการเงิน	ร้อยละ 5
6. งานบริหารเกี่ยวกับอาคารสถานที่	ร้อยละ 5
7. งานบริหารเกี่ยวกับชุมชน	ร้อยละ 5

จากการศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของนักวิชาการ จะเห็นว่าการบริหารงาน วิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน วิชาการเพื่อใช้เป็นแกนหลักในการบริหารการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ และมีคุณภาพต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจเป็นพิเศษกว่างานด้านอื่น เนื่องจากการบริหาร งานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยยึดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และนโยบาย ของสถานศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จะเป็นเครื่องชี้วัดความ สำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

2.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

กัญญา สาทร (2516 : 98) ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ ปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 157) กล่าวว่า งานวิชาการในสถานศึกษาไม่ได้ มีความหมายแคบ ๆ อย่างที่เข้าใจทั่วไป ถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยัง หมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดความรู้ และการศึกษานักเรียน จุดมุ่งหมายหลักของงานวิชาการก็คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และ ทักษะดี ตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาชาติที่กำหนดไว้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 7) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง การดำเนินงานทุกชนิด เพื่อจะส่งเสริมพัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็งานที่เกี่ยวข้องกับครู หรือนักเรียนก็ตาม

วิจิตร ศรีสะอาด (2529 : 73 - 75) กล่าวถึงความรับผิดชอบหลักของผู้บริหาร การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารและการปรับปรุงงานด้านวิชาการว่าผู้บริหารการศึกษาจะต้อง รับผิดชอบในการพัฒนาจุดมุ่งหมายเป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษาเพื่อจะได้ใช้เป็นแนวทาง การเรียนการสอน การวางตัวบุคลากร การจัดสรรเวลาและสถานที่ การจัดหาและใช้วัสดุอุปกรณ์ การบริการส่งเสริมการเรียนการสอน การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การจัดอบรมเพื่อ ปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมินความต้องการ และกระบวนการผลิตของสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) ระบุไว้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็น งานสำคัญ และเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่มุ่งให้การเรียนการสอนของสถานศึกษานั้นๆ ประสบ ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนมีคุณภาพ มีความรู้ความ สามารถ มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติที่สังคมต้องการ และหลักสูตรที่กำหนดไว้ นอกจากนี้การ บริหารงานวิชาการยังเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย

อำภา บุญช่วย, (2537 : 2) งานวิชาการเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย วิทยาลัยหรือโรงเรียน การที่จะถือว่าสถาบันใดมีมาตรฐาน ก็มักจะเอา ผลงานทางวิชาการเป็นสำคัญ งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหาร ว่าจะเอาจริงเอาจังกับการบริหารงานวิชาการเพียงใดและบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความ- เข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการเตรียมการเพื่อให้ บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อมอย่างทั่วถึงกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ และ ปฏิบัติงานอย่างจริงจังและเพื่อให้การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ Miller, (1965 : 175) ที่กล่าวไว้ว่า งานบริการเป็นหัวใจของโรงเรียนและที่ สำคัญที่สุดได้แก่ การจัดโปรแกรมการสอน และการปฏิบัติตามโปรแกรม รวมทั้งการวัดผลและ การจัดบริการในการสอน

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 34) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงาน หลักของโรงเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐาน คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถาบันการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นการจัดกิจกรรมทุกชนิดของสถานศึกษาที่จะก่อให้เกิด

ประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีมีความรู้ ความสามารถในการหารายได้เลี้ยงชีพ ดำรงตนอยู่อย่างมีความสุข ทำให้สังคมมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นหลักในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถาบันอย่างมีคุณภาพ เพราะมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารนั่นเอง

2.2 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

ทองจันทร์ หงส์ลดาภรณ์ (2519 : 74) แบ่งงานวิชาการออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การบริการทางวิชาการ เช่น หอสมุด หน่วยผลิตสื่อทัศนูปกรณ์ หน่วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ และอื่น ๆ
3. การวิจัย
4. การพัฒนาอาจารย์

สุริระ งานตวนิช (2521 : 153) ได้เสนอแนะขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ คือ งานที่เกี่ยวกับหลักสูตรประมวลการสอน การทำโครงการสอน แผนการสอนวิชาการต่าง ๆ การจัดทำคู่มือสอน การพิจารณาแบบเรียนและหนังสือประกอบ การทำตารางสอน การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนการจัดแบ่งกลุ่มเสริมหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการสอน การจัดทำอุปกรณ์การสอน การนิเทศการสอน และการวัดผลและประเมิน

ธำรง บัวศรี (2526 : 51) อธิบายถึงขอบเขตงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ หมายถึง การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นรวมถึงการวางแผน และนโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร การจัดทำตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดทำหนังสือและอุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ

วิจิตร ศรีสะอาด (2529 : 73) กล่าวถึง ขอบเขตการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไว้เป็นหมวดหมู่ใหญ่ ๆ คือ งานด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการและการบริการชุมชน งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานด้านนิเทศและพัฒนาบุคลากร งานบริการวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา งานวัดและประเมินผลทางการศึกษา

เอกวิทย์ ฌ ถกลาง (อ้างถึงใน กิตติมา ปรีดีติลล, 2529 : 82) ให้ขอบเขตของงานวิชาการไว้ดังนี้

1. หลักสูตรการสอน
2. อุปกรณ์การเรียน
3. การจัดแบบเรียน
4. คู่มือครู
5. การจัดชั้นเรียน
6. การจัดครูเข้าสอน
7. การปรับปรุงการเรียนการสอน
8. การฝึกอบรมครูประจำการ
9. การเผยแพร่วิชาการ
10. การวัดผลการศึกษา
11. การวิจัยค้นคว้า
12. การประเมินมาตรฐานโรงเรียน
13. การตรวจเยี่ยมและการนิเทศการศึกษา

ถวัลย์ วรเทพพุดพิงษ์ (2532 : 114) กล่าวถึงงานด้านวิชาการของสถาบันอุดมศึกษานั้นจะประกอบไปด้วย งานด้านการสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2539 : 392 – 393) กล่าวถึงขอบเขตของการบริหารงานวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไว้พอสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ คือ การบริหารมหาวิทยาลัย งานวิชาการจะนึกถึงหลักสูตร การเรียนการสอน นักศึกษา ตำราเรียน งานวิจัย และการบริการชุมชน

อุทัย บุญประเสริฐ (2541) กล่าวถึงกรอบการศึกษาการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่าในการศึกษาการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เห็นภาพรวมและส่วนที่สำคัญ ๆ ในงานวิชาการของโรงเรียนควรครอบคลุมประเด็นการศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

1. ปรัชญาอุดมมุ่งหมาย คติ คำขวัญ และภารกิจของโรงเรียน
2. การจัดองค์การและโครงสร้างการบริหารโรงเรียน

3. โครงสร้างและระบบบริหารงานวิชาการของโรงเรียน
4. หลักสูตร การบริหาร และการนำไปใช้
5. การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมนักเรียน และการพัฒนาคุณภาพการเรียน

การสอน

6. บริการสื่อ เทคโนโลยีการศึกษาและงานห้องสมุด
7. การวัดผลการประเมินผล และการพัฒนาการวัดผลประเมินผลทางวิชาการ
8. การแนะแนว
9. การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน
10. การนิเทศการศึกษาและการพัฒนาครู
11. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากกรอบการศึกษา การบริหารงานวิชาการของ อุตัย บุญประเสริฐ ถึงแม้ว่าจะเป็นงานวิชาการของโรงเรียน แต่ครอบคลุมงานของสถานศึกษาไว้ทั้งหมด

สรุปได้ว่า ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้ คือ งานวางแผนนโยบายด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการ และการบริการชุมชน งานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน งานด้านนิเทศการศึกษาและพัฒนาบุคลากร งานบริการวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา งานวัดและประเมินผลทางการศึกษา ซึ่งในแต่ละงานจะประกอบไปด้วยงานละเอียดลงไปอีก เช่น การจัดการรายสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การพัฒนาการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวิจัยและการให้การบริการวิชาการแก่สังคม เป็นต้น

2.3 ขอบข่ายหน้าที่รับผิดชอบและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาพยาบาล

ในปฏิทินวางแผน ปี 2540 ของสถาบันพระบรมราชชนก กำหนดให้หน้าที่หลักของวิทยาลัยพยาบาล มีดังนี้ 1) จัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาล 2) ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุข 3) ศึกษาค้นคว้าวิจัย 4) บริการวิชาการแก่สังคม และ 5) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (สถาบันพระบรมราชชนก, 2540 : 9)

จากการศึกษาแผนพัฒนากำลัง 3 ปี รอบที่ 3 พ.ศ. 2538 – 2540 ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ในแผนภูมิโครงสร้างของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก พบว่าในกลุ่มงานวิชาการ มีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการใน 1) งานการสอน (ภาควิชา) 2) งานวิจัยและพัฒนา 3) งานส่งเสริมวิชาการ 4) งานปกครองและแนะแนว 5) งานประเมินผลและทะเบียน และเมื่อพิจารณาโครงสร้างใหม่ในการจัดทำแผนอัตรากำลัง 5 ปี

รอบที่ 4 พ.ศ. 2541 – 2545 มีการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มงานวิชาการมีขอบข่ายการบริหารงานวิชาการใหม่ ดังนี้ 1) งานการสอน 2) งานวิจัยและพัฒนา 3) งานพยาบาลศาสตร์ศึกษา 4) งานบริการสาธารณสุขสาธาณ 5) งานบริการวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ แผนโครงสร้างใหม่นี้ยังไม่ได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการจากสำนักงานข้าราชการพลเรือน แต่วิทยาลัยพยาบาลบางแห่งเริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบริหารวิทยาลัยบ้างแล้ว (สถาบันพระบรมราชชนก, ส่วนเลขานุการ. 2541 : 272)

มณฑนา เหมชะญาติ (2533 : 29) กล่าวถึงขอบเขตของงานวิชาการไว้ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาการจัดงานด้านวิชาการของฝ่ายวิชาการวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ว่าการจัดงานวิชาการจะครอบคลุมงาน 4 งาน คือ 1) งานเกี่ยวกับแผนการปฏิบัติงานด้านวิชาการ 2) งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) งานเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน 4) งานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ทิพวรรณ อากาศวิภาต (2537 : 15) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยพยาบาลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ด้านการนิเทศการศึกษา 3) ด้านการวัดและประเมินผล

จุพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะพยาบาลศาสตร์. (2537 : 21) ระบุว่าฝ่ายวิชาการ (รองคณบดี) มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตทางการพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรพยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต และหลักสูตรนานาชาติ ส่วน สุณี วิวัฒนาภรณ์ (2520 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศึกษาในขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านการนิเทศ 4) ด้านห้องสมุด 5) ด้านโสตทัศนศึกษา 6) ด้านประเมินผล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะพยาบาลศาสตร์. (2527 : 47 – 50) ระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะฯ ครอบคลุมงาน 1) ด้านผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลในระดับปริญญาตรี

ปริญญาโท 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการวิจัย 4) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม 5) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม 6) แผนพัฒนา

มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะพยาบาลศาสตร์. (2537 : 289 – 293) ระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะฯ มีดังนี้ 1) การจัดการศึกษาในการผลิตบัณฑิตสาขาพยาบาลศาสตร์ 2) การวิจัย 3) การบริการวิชาการ 4) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย (2540 : 15) ระบุถึงงานของภาควิชาว่ามีหน้าที่ 1) ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่างๆ ของวิทยาลัย 2) การวิจัยและพัฒนาการเขียนตำรา 3) การให้บริการทางวิชาการ 4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ส่วน จันทร์เพ็ญ ศิรินาม (2517 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการบริหารของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารของวิทยาลัยพยาบาลใน 2 งาน คือ งานฝ่ายวิชาการ และงานด้านกิจการนักศึกษาในงานของฝ่ายวิชาการมีขอบข่ายครอบคลุมงาน 6 ด้าน คือ 1) หลักสูตร 2) การเรียนการสอน 3) การนิเทศการศึกษา 4) การฝึกภาคปฏิบัติ 5) คณาจารย์ 6) การบริการทางวิชาการ

วิทยาลัยพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข กำหนดให้รองผู้อำนวยการงานวิชาการ เป็นผู้รับผิดชอบในงานวิชาการซึ่งครอบคลุมเรื่อง 1) เสนอความเห็นในการกำหนดนโยบายของวิทยาลัยพยาบาล ในด้านการผลิตบุคลากรทางการพยาบาล ด้านการผลิตงานวิจัย และด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม 2) ทำแผนวัดการเรียนการสอน โครงการวิจัย โครงการให้บริการวิชาการของภาควิชาให้ตอบสนองนโยบายของวิทยาลัยพยาบาล และความต้องการของหลักสูตรและชุมชน 3) จัดการเรียนการสอนและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อผลิตบุคลากรทางการพยาบาลที่สามารถปฏิบัติงานวิชาการให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้รับบริการ 4) ศึกษาค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการพยาบาลหรือเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 5) ให้บริการวิชาการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล การให้บริการพยาบาล การดูแลสุขภาพอนามัยของชุมชน และเชิงผลผลิตของการจัดการศึกษา 6) พัฒนามาตรฐานในเชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการ และเชิงผลผลิตของการจัดการศึกษา และ 7) ปฏิบัติงานร่วมมือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย (สถาบันพระบรมราชชนก, ส่วนเลขานุการ 2541 : 281)

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา จากนักวิชาการ นักการศึกษา ขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาพยาบาล แล้วนำมาประมวลเป็น กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมงาน 6 ด้านคือ 1) หลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศการศึกษา 4) การวัดและประเมินผล 5) การวิจัยและพัฒนา และ 6) การบริการวิชาการแก่สังคม ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดในแต่ละด้าน พร้อมนำเสนอตามขอบเขตการวิจัยเรียงตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตร

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 90) ได้สรุปว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้สอน โดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้ และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2531 : 6) กล่าวว่า หลักสูตร คือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 3-4) กล่าวว่า หลักสูตร เป็น คำศัพท์ทางการศึกษาคำหนึ่ง ที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคยและให้ความหมายไว้มากมายและแตกต่างกันไปแต่ที่กล่าวถึงและใช้กันมากมี 5 ความหมาย คือ

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as Subject and Subject Matter)
2. หลักสูตรคือจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ (Curriculum as Objectives)
3. หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน (Curriculum as Plans)
4. หลักสูตรคือประสบการณ์ ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน (Curriculum as Learner's Experiences)

5. หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน (Curriculum as Educational Activities)

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 6 – 8) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นแผนที่ทำงานในการสร้างคนให้เป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยความสมบูรณ์ สำหรับโรงเรียนแต่ละระดับ ซึ่งเป็นกระบวนการของการพัฒนาคนที่เป็นไปตามลำดับขั้น ตามระบบการจัดการศึกษาและเป็นไปตามขอบเขตของหลักสูตร ในการพัฒนาความรู้ สติปัญญา ด้านร่างกายทางจิตใจ ทางอารมณ์ และการมีความสามารถในการดำรงชีพที่เหมาะสม และได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นธงชัย ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือของสถานศึกษา เป็นแผนแม่บทกำกับการทำงานทุกด้านของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 38 – 39) ที่ให้แนวคิดว่าการศึกษาคือหัวใจของการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษาทำให้การศึกษาคำนึงไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตาม เป้าหมาย และหลักสูตรเปรียบเสมือนแบบแปลนสำหรับการจัดการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษานี้หาความรู้ ประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นแบบแม่บทของการทำงานทุกกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการศึกษา

องค์ประกอบของหลักสูตร

วิชัย วงศ์ใหญ่, 2521 (อ้างถึงใน มัญญา เหมชะญาติ, 2533 : 36) กล่าวว่าไม่ว่าจะออกแบบหลักสูตรอย่างไรก็ตาม ควรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 90) กล่าวว่าในแต่ละระดับของหลักสูตรจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่จะวัด ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนและการวัดผล

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2530 : 1) การบริหารงานวิชาการในด้านหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา หลักสูตรเปรียบเสมือนเครื่องชี้แนะทางการจัดการศึกษาและเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย คือ อาจารย์ นักศึกษา นักบริหารการศึกษา

เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีหน้าที่ผลิตบุคลากรพยาบาล 2 ระดับ มี 3 หลักสูตร คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ใช้เวลาในการศึกษา 4 ปี (ระดับปริญญาตรี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง) ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี (ระดับปริญญาตรี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ ระดับต้น ใช้เวลาในการศึกษา 2 ปี (ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี) หลักสูตรจะเป็นเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งจัดทำโดยสถาบันพระบรมราชชนก ใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับทุกวิทยาลัย มีองค์ประกอบของหลักสูตรคือ ชื่อหลักสูตร ชื่อประกาศนียบัตร หน่วยงานที่รับผิดชอบ หลักการและเหตุผล ปรัชญาของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร กำหนดการเปิดสอน อาจารย์ผู้ทำการสอน คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สมัครเข้าศึกษาวิธีการรับผู้เข้าศึกษา ระบบการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา โครงสร้างหลักสูตรคำอธิบายรายวิชา โปรแกรมการศึกษา ระเบียบการศึกษา การวัดและประเมินผล คำอธิบายการใช้รหัสวิชาในหลักสูตร

จากข้อบังคับของสภาการพยาบาล (ข้อบังคับสภาการพยาบาล, 2538 : 8 -11) วิทยาลัยพยาบาลต้องดำเนินการตามที่สภาการพยาบาลกำหนดในเรื่องหลักสูตร โดยสรุปได้ว่า สถาบันการศึกษาที่ทำการสอนวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ระดับปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรีที่มีระยะเวลาศึกษาไม่น้อยกว่า 4 ปี ต้องมีหลักสูตรประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ทั้งนี้ให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 130 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 150 หน่วยกิต และสถาบันการศึกษาที่ทำการสอนวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ระดับปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี ที่เป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ต้องมีหลักสูตรประกอบด้วย 4 หมวดวิชา คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี ทั้งนี้ให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 70 หน่วยกิต และอย่างมากไม่เกิน 80 หน่วยกิต

สรุปได้ว่า ตามข้อบังคับของสภาการพยาบาล สถาบันพระบรมราชชนก จะต้องกำหนดให้ครอบคลุมในเรื่องหลัก ๆ ได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา ระยะเวลา กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้จะมีความเกี่ยวข้องกับผู้บริหารและครูผู้สอนที่จะทำให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 130-132) กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้รวมถึงกิจกรรม 3 ประการ ดังนี้ 1) การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมายของการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การสร้างเอกสารหลักสูตรที่สำคัญ คือ ประมวลการสอน บันทึกการสอน โครงการสอน แผนการสอน คู่มือการสอน ทั้งนี้เพื่อให้ครูนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้สอนต้องมีความเข้าใจในหลักการ จุดหมาย และโครงการในหลักสูตรให้ชัดเจนก่อน แล้วจึงจัดทำแผนการสอน 2) การจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย ปัจจัยต่าง ๆ และสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน มีส่วนส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติของครู ผู้บริหารต้องสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน จึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ 3) การสอนของครู การสอนเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรการสอน เป็นการจัดสภาพการ สถานการณ์ กิจกรรมอันเป็นการวางแผนให้การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินไปด้วยความสะดวก ซึ่งจะส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้บรรลุตามเป้าหมาย

จินตนา ยูนิพันธุ์ (อ้างถึงใน มัญจนา เหมชะญาติ 2533 : 37) ได้กล่าวว่าการนำหลักสูตรไปใช้เป็นระยะที่มีความสำคัญยิ่งระยะหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบสำคัญของระยะนี้คือ 1) การจัดทำประมวลรายวิชา 2) วิธีการสอนและการจัดประสบการณ์รู้ 3) การตรวจสอบการเรียนรู้ และได้กล่าวถึงประมวลการสอนรายวิชานั้นคล้ายกับสัญญาะหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ว่าด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้สอนจะจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของรายวิชา ดังนั้นแนวปฏิบัติโดยทั่วไปผู้สอนจะพัฒนาประมวลการสอนก่อนจะทำการเรียนการสอนและในชั่วโมงแรกของการเรียนการสอน ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ทบทวนทำความเข้าใจหรือปรับแก้หากผู้เรียนและผู้สอนเห็นว่าเหมาะสม องค์ประกอบของประมวลการสอนโดยทั่วไป มีดังนี้ ส่วนนำ ได้แก่ รหัสวิชา ชื่อวิชา ชื่อเต็ม ชื่อย่อ บางครั้ง รวมถึง

ชื่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวนหน่วยกิต สาขาวิชา บางครั้งรวมถึงภาคการศึกษาที่เปิดสอน ชื่อผู้สอน คำอธิบายรายวิชา รวมทั้งรายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน จุดมุ่งหมาย เนื้อหา วิธีสอน วิธีประเมินผลการเรียน เอกสารค้นคว้า

ตันด์ ธรรมบำรุง (2527 : 157) กล่าวไว้ว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารงานด้านวิชาการ หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเหมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถาบันการศึกษา ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพที่สุด ผู้ทำหน้าที่บริหารหลักสูตรได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนซึ่งต้องจัดองค์ประกอบที่สนับสนุนการบริหารหลักสูตรให้เป็นระบบขึ้นมา เช่น ระบบบริหารบุคคล ระบบธุรการ ระบบวัดผล และระบบอื่น ๆ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 39) กล่าวถึงหลักสูตรว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะจัดและบริหารหลักสูตรอย่างไร จึงจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรบ้างที่จะทำให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ครูและผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร หลักสูตรได้บอกไว้ว่า ควรจะจัดประสบการณ์อะไร จะสอนอย่างไร ทำไมจึงสอนวิธีนั้น การเรียนจะได้ผลอย่างไร รวมทั้งจะประเมินผลและวัดผลด้วย 3) นักเรียน นักเรียนควรเรียนอะไร และคาดหวังผลการเรียนมีอะไรบ้าง และ 4) สถานประกอบการและสังคมมีความประสงค์ที่จะได้ผู้สำเร็จการศึกษาในคุณลักษณะใด ผลผลิต คือ ผู้สำเร็จการศึกษาควรมีคุณภาพ อย่งไรที่สังคมต้องการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 9) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้น จะรวมถึงกิจกรรมสำคัญ ๆ 3 ประการ ด้วยกันคือ 1) การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน 2) การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การจัดการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์การเรียนรู้อสอดคล้องกับโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะกระทำด้วยกิจกรรม การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนโดยจัดทำประมวลการสอน แผนการสอน การจัดประสบการณ์ คู่มือการสอน นอกจากนี้ยังต้องจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสอน และต้องตรวจสอบ ความรู้ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การพิจารณาตัดสินคุณค่าหรือความ สำเร็จของหลักสูตรที่ได้ออกแบบไว้ การประเมินหลักสูตรกระทำได้หลายลักษณะ

Greaves (อ้างถึงใน ละเอียด แจ่มจันทร์, 2540 : 74) กล่าวว่าไว้ว่าการประเมินหลัก สูตร กระทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการประเมิน และใครเป็นผู้ประเมิน ขอบเขตของการประเมินอาจกว้างครอบคลุมภาพรวมของหลักสูตรทั้งหมด หรือประเมินจุดใดจุด หนึ่ง ของหลักสูตรก็ได้การประเมินจึงเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายระดับ เช่น นักการศึกษา ผู้ บริหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร อาจารย์ นักศึกษาระดับบัณฑิต นายจ้าง ผู้ใช้บริการแต่สิ่งหนึ่งที่ต้อง เป็นหลักการประเมิน คือ การได้ข้อมูลที่เป็นระบบ เชื่อถือได้และมีความต่อเนื่อง เพื่อให้มีแนวทาง ในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรได้

ละเอียด แจ่มจันทร์ (2540 : 74 – 75) กล่าวถึงลักษณะการประเมินหลักสูตรไว้ ว่าการประเมินหลักสูตรอาจพิจารณาได้จากลักษณะการประเมินแบบต่าง ๆ คือ

1. การประเมินตามช่วงเวลา เป็นการคำนึงถึงช่วงเวลาในการประเมินผล เพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบความสัมพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตรซึ่งทำได้ 3 ลักษณะ ดังนี้
1) การประเมินก่อนดำเนินการ (Project Analysis) เป็นการประเมินหลักสูตร หลังจากได้วางแผน พัฒนาหลักสูตรแล้วแต่ยังไม่ได้นำหลักสูตรไปใช้เพื่อวิเคราะห์เหตุผล ความเชื่อมั่นความเป็นจริง ของสิ่งที่กำหนดในหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตรนักการ ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชาและกระบวนการเรียนเป็นผู้ประเมิน 2) การประเมินขณะดำเนิน การ (Formative Evaluation) เป็นการประเมินหลักสูตรขณะที่นำหลักสูตรไปใช้ เพื่อวิเคราะห์ว่า หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างไรผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยให้มีการ พัฒนาการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับหลักการและเหตุผลที่หลักสูตรระบุไว้ 3) การประเมินหลัง ดำเนินการ (Summative Evaluation) เป็นการประเมินในช่วงเวลาที่หลักสูตรใช้ไปแล้วหรือเมื่อจบ โครงการของหลักสูตรนั้นเพื่อหาประสิทธิภาพของการพัฒนาหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการเรียนการสอนและผลผลิต โดยศึกษาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งโดยตรงและ โดยอ้อม

2. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินองค์ประกอบของระบบหลักสูตรทั้งหมด ให้ค้ำเนื่องกัน ซึ่งประกอบด้วย การประเมินสิ่งต่อไปนี้ 1) การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการ ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่าความเหมาะสมถูกต้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรเพียงใดก่อน

นำไปใช้ 2) การประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด มีอุปสรรคใดเกิดขึ้น หากมีข้อบกพร่องขณะใช้มักจะได้รับการแก้ไขทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร เป็นการตรวจสอบหลังจากมีผู้สำเร็จการศึกษาไปจากหลักสูตรนั้นซึ่งการประเมินลักษณะนี้มักจะติดตามความก้าวหน้าของผู้สำเร็จว่ามีความก้าวหน้าในการทำงานเพียงใด 4) การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก เพราะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร เช่น ทรัพยากร ระบบบริหาร สถาบัน ระบบการเรียนการสอน การบริหารวิชาการ การวัดและประเมินผล และปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์กับหลักสูตร

สรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตร สามารถประเมินได้หลายลักษณะ อาจจะประเมินตามช่วงเวลา คือก่อนดำเนินการ ขณะดำเนินการ หรือหลังดำเนินการ หรือประเมินระบบหลักสูตรด้วยการประเมินเอกสารหลักสูตร การใช้หลักสูตร ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรหรือประเมินทั้งระบบหลักสูตรก็ได้

จากข้อมูลข้างต้นในเรื่องหลักสูตรที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งสถาบันพระบรม-ราชชนก ได้จัดทำขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาพยาบาลของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา วัตถุประสงค์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การแบ่งหมวดวิชา การแบ่งลักษณะวิชานี้เนื้อหาความรู้ กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียน จำนวนหน่วยกิต และแนวทางในการประเมินผล รวมถึงการประเมินหลักสูตรด้วย

2. การจัดการเรียนการสอน

อลงกรณ์ จันทรารมณ์ (2526 : 35-39) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น เป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารวิชาการ กล่าวคือ การพิจารณาให้ครูใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและผู้สอนต้องพิจารณาเรื่อง การตั้งจุดมุ่งหมายการสอน การวางขอบเขตการสอน การจัดสภาพการเรียนรู้และการจัดสภาพห้องเรียน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 156) กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอน เป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาเป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตาม

หลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลดีนั้น ประเมินได้จากการที่ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในระดับสูง

กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 92-101) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องทำการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม มีการสอนที่ถูกต้อง อำนวยความสะดวกเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติได้แก่ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดอาจารย์เข้าสอน การจัดชั้นเรียน การเลือกตำราเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดห้องสมุด และการจัดทำคู่มือครู

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่หลักของสถาบันการศึกษาที่ผู้บริหารต้องดูแลให้เกิดความเหมาะสมถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษามา วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

การจัดแผนการเรียน เป็นการกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าว่าตลอดระยะเวลา ของการศึกษาจะต้องศึกษาอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่ประกอบอยู่ในหลักสูตรวิธีจัดแผนการเรียนจะต้องคำนึงถึงผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถ ควบคู่กันไปกับการคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ผู้สอน เครื่องมือ และอุปกรณ์ และจัดตามความเห็นชอบของคณะครู

การจัดตารางสอน

หวน พันธุพันธ์ (2528 : 10-17) กล่าวว่า การจัดตารางสอนเป็นการบริหารวิชาการอย่างหนึ่ง เพราะตารางสอน เป็นการกำหนดนัดหมายระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับผู้เรียน เป็นการกำหนดวิชาและเวลา เพื่อให้ผู้เรียนทราบรายละเอียดประจำวัน ตลอดสัปดาห์ จึงเป็นหน้าที่ของการบริหารโดยตรง และ กิติมา ปรีดีดิลก (2529 : 92) กล่าวว่า การจัดตารางสอน เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร หรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ เพื่อเป็นตารางกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระยะหนึ่งสัปดาห์ โดยกิจกรรมที่กำหนดนั้นจะสัมพันธ์กับเวลา หลักสูตรและหลักการพัฒนาผู้เรียน การบริหารงานวิชาการและจะบรรลุผลสำเร็จมากน้อย เพียงใดขึ้นอยู่กับ การจัดการตารางสอนด้วย เพราะถ้าจัดได้ถูกต้องครบถ้วนตามเนื้อหา ผู้เรียนจะได้รับความรู้ครบตามหลักสูตร ผู้จัดตารางสอน ต้องคำนึงถึงหลักในการจัดดังต่อไปนี้

- 1) จะต้องบรรจุวิชาเรียนและเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตรที่กำหนดไว้

- 2) กำหนดเวลาเรียนโดยแบ่งเป็นจำนวนคาบของแต่ละวิชาในแต่ละวัน วิชาที่หน่วยกิตมากและสำคัญจะจัดจำนวนคาบมากกว่าบางวิชา
- 3) กำหนดวิชาที่เรียนลงในแต่ละคาบวิชา ตามความเหมาะสมของแต่ละวิชา เช่น วิชาคำนวณไม่ควรอยู่ภาคบ่าย
- 4) วิชาที่ใช้ความคิดมากไม่ควรอยู่ซ้อนกันหลายคาบวิชาในวันเดียวกัน
- 5) วิชาที่มีการปฏิบัติมาก ๆ ควรจัดเป็น 2 คาบต่อกัน เช่นวิทยาศาสตร์
- 6) ควรจัดคาบเรียนช่วงเช้าให้มากกว่าช่วงบ่าย
- 7) การจัดวางวิชาในแต่ละคาบแต่ละวัน ต้องสัมพันธ์กับเวลาของสอนด้วย
- 8) ควรเฉลี่ยปริมาณชั่วโมงสอนของผู้สอนให้ทัดเทียมกัน

การจัดอาจารย์เข้าสอน

กิตติมา ปรีดีดิลก (2529 : 94) เป็นหน้าที่สิ่งสำคัญอีกอย่างของผู้บริหารที่จะต้องเลือกครูผู้สอนให้เหมาะสมกับแต่ละวิชา แต่ละระดับชั้น แต่ละความสามารถของผู้เรียน การจัดตารางสอนมีหลักในการจัดโดย

- 1) ตรวจสอบความพร้อมก่อนเปิดแผนการสอน ทั้งผู้สอน ผู้เรียน อุปกรณ์
- 2) กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
- 3) จัดตามความถนัดของผู้สอน คือ ตามวิชาเอก วิชาโท วิชาที่มีความสนใจ หรือวิชาที่มีประสบการณ์มาก่อน
- 4) การแก้ปัญหาขาดแคลนครู โดยจัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา และจัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ และจัดคาบเรียนให้ตรงกัน
- 5) การจัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน
- 6) การจัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน
- 7) การใช้เงินบำรุงการศึกษาจ้างครูสอน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

การจัดชั้นเรียน

กิตติมา ปรีดีดิลก (2529 : 94) ในการจัดชั้นเรียนขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและปรัชญาของสถานศึกษา แต่มีหลักที่น่าจะคำนึงถึงคือ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ได้เต็มที่ อาจจัดชั้นโดยคำนึงถึง ความแตกต่างในความสามารถของแต่ละคนอาจกระทำได้หลายวิธี คือ แบ่งตามความสามารถของแต่ละคนตามผลคะแนนสอบ แบ่งแบบคละโดยให้ผู้เรียนเรียนรวมกัน โดย

ไม่คำนึงถึงระดับความสามารถ อาจเรียงตามบัญชีรายชื่อ และแบ่งตามเอกกัศภาพ เป็นการแบ่งเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีลักษณะไม่เหมือนเด็กปกติ

การเลือกตำราเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุครโรจน์ (2535 : 192 – 193) กล่าวว่าไว้ว่า ควรเลือกตำราที่มีเนื้อหาตรงตามที่หลักสูตรกำหนด มีความถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ ผู้สอนและผู้เรียนใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ผู้แต่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และความรู้ดี มีรูปแบบเหมาะสม ราคาไม่แพง สามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการค้นคว้าของผู้เรียนได้ ส่วน กุรพันธ์ ยันต์ทอง (2526 : 151 – 152) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการเลือกตำราวิชาการ ไว้ดังนี้ ตำรานั้นควรมีความเหมาะสมกับจุดประสงค์ของรายวิชา มีความถูกต้องในเนื้อหาวิชา การใช้ถ้อยคำง่ายต่อความเข้าใจไม่ยากจนเกินไป การจัดเรียงลำดับเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนใช้ประโยชน์จากตำราในการสอนอย่างเต็มที่ มีเครื่องช่วยค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ดัชนี แบบฝึกหัด และตำรา ควรมีความคงทนถาวร

การสอนซ่อมเสริม

กิติมา ปรีดีติลล (2529 : 98) กล่าวว่า การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเป็นพิเศษนอกเหนือจากการสอนตามแผนการสอนปกติ เพื่อแก้ไขส่วนบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน เป็นการช่วยให้นักเรียนเรียนทันเพื่อนช่วยนักเรียนที่ไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายให้สัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนคืออยู่แล้วเรียนดีขึ้นอีก ลักษณะการสอนซ่อมเสริมแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียน สอนซ่อมเสริมในขณะที่ทำการสอนสอนซ่อมเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว และสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีความฉลาดเรียนรู้ได้เร็วกว่าคนอื่น นอกจากนี้ กิติมา ปรีดีติลล ยังได้ให้หลักในการสอนซ่อมเสริมควร สอนซ่อมเสริมในระหว่าง ชั่วโมงสอนปกติ ผู้สอนดำเนินการเองโดยใช้ชั่วโมงว่างหรือนอกเวลาเรียน การสอนซ่อมเสริม ที่จัดทำไว้ในหลักสูตร ควรจัดสัปดาห์ละครั้ง การสอนซ่อมเสริม พิเศษแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน หน้าที่ของผู้บริหารจะต้องประชุมปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนจัดการสอนซ่อมเสริม และต้องติดตามประเมินผลการสอนซ่อมเสริมด้วย

การประสานงาน

นพพงษ์ บุญจิตรคุลย์ (2534 : 76 – 79) ได้กล่าวถึง ความหมายของการประสานงานไว้ว่า การประสานงานเป็นกระบวนการเชื่อมสัมพันธ์เกี่ยวกับบุคคล วัสดุและทรัพยากรอย่าง

อื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับหน่วยงาน หรือระหว่างหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งไม่จำเป็นว่าหน่วยงานนั้นจะต้องมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน หรือหวังผล อย่างเดียวกัน แต่การประสานงานจะช่วยให้รู้ซึ่งกันและกันว่าใครกำลังทำกิจกรรมอะไรอยู่ และเพื่อเร่งรัด การทำงานให้เสร็จพร้อม ๆ กัน ในกรณีที่ต้องการผลงานสองอย่างนั้นให้เสร็จภายในเวลาเดียวกัน และกล่าวไว้ว่า การประสานงานจะมีประสิทธิภาพและรวดเร็วเมื่อจัดให้มีสิ่งต่อไปนี้

1. โครงสร้างของการบริหารได้จัดไว้อย่างเป็นระเบียบแบบแผนชัดเจนและรัดกุม
2. มีแผนภูมิแสดงสายงานสายบังคับบัญชา และรายงานติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจง่าย พร้อมด้วยคำบรรยาย บอกอำนาจหน้าที่ประจำตำแหน่งโดยละเอียด และการมีรายชื่อผู้ปฏิบัติในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ อยู่ด้วย อาจทำอยู่ในผังเดียวกันหรือแยกกันก็ได้
3. มีการเขียนนโยบาย กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อ้างอิงได้ และแจกให้กับผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ทั่วถึง
4. ระบบเสนอรายงานเป็นระบบ เป็นทางการ ซึ่งยึดเป็นหลักปฏิบัติได้แน่นอน
5. มีเครื่องมือ และระบบสื่อสารที่เพียงพอ และใช้การได้ดีและรวดเร็ว
6. มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ประสานงานที่มีความรู้ ทำหน้าที่โดยเฉพาะ และบุคลากรนั้นจะต้องมีความรู้สึกรับการสูง อดทน รู้จักแก้ปัญหา คำนึงตัวอยู่เสมอ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี
7. มีคณะกรรมการอันประกอบด้วยตัวแทนของบุคลากรระดับต่าง ๆ ซึ่งประชุมกันเป็นประจำเป็นการเปิดโอกาสให้ได้พบปะทำความเข้าใจกันในที่ประชุมคณะกรรมการนั้น ๆ อยู่เสมอ
8. มีคณะกรรมการระดับเดียวกันทำหน้าที่คล้าย ๆ กัน รับหน้าที่คล้ายกัน ๆ และรับหน้าที่หารือเกี่ยวกับงานเฉพาะเรื่อง
9. มีการเขียนโครงการ แผนงานและวิธีการทำงานต่าง ๆ ขึ้นไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ทุกคนได้ทราบและเพื่อให้บุคลากรที่เข้ามารับงานในตำแหน่งใหม่ได้ทำงานต่อเนื่องได้ถูก
10. มีทะเบียนและบันทึกรายงานต่าง ๆ จัดไว้เป็นระบบและสะดวกแก่การค้นคว้า
11. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้พบปะสังสรรค์กันนอกเวลาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างสัมพันธไมตรีอันดีต่อกัน เช่น เล่นกีฬาพร้อมกัน ทักษะศึกษาร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน
12. มีการปฏิทินกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานในเรื่องต่างๆ ไว้ชัดเจนว่า จะปฏิบัติงานเรื่องอะไร เมื่อใด และมีการกระตุ้นเตือนเป็นครั้งคราว
13. จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรระดับต่าง ๆ ให้เข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับงานเสมอ อาจจัดเป็นรูปการประชุม การสัมมนา การอบรม การประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารวิทยาลัยได้มอบหมายงานการจัดการเรียนการสอน ให้กับรองผู้อำนวยการงานวิชาการ รับผิดชอบปฏิบัติตามหลักการของการจัดการเรียนการสอน เช่นเดียวกับสถานศึกษาทั่วไป ตั้งแต่ การจัดแผนการเรียน การจัดตารางสอน การจัดอาจารย์ สอน การจัดชั้นเรียน การเลือกตำราเรียน การสอนซ่อมเสริม และการประสานงาน จะมี แตกต่างกันในบางทางปฏิบัติเนื่องจากการเรียนการสอนของวิทยาลัยพยาบาลประกอบด้วย ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ การเรียนการสอนภาคทฤษฎีจะเรียนรู้ ทฤษฎี หลักการ ความรู้และ ข้อเท็จจริง ส่วนการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเป็นการฝึกงานบนเตียงผู้ป่วย เพื่อให้นักศึกษาได้มี ประสบการณ์ในวิชาชีพและเป็นการนำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภาคปฏิบัติ และข้อบังคับสภาการพยาบาล (2538 : 11) ระบุถึงเรื่องการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการเลือกวิธีสอนอย่างเหมาะสมกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนทุกระดับ
2. มีการจัดโอกาสให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้กับนักศึกษาหรือผู้ประกอบการอาชีพ ในสาขาวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอย่างเหมาะสม
3. มีระบบการประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชา
4. มีระบบการประเมินผลผู้สอน
5. มีการประเมินหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ทุกระดับที่ทำการสอนอย่างมีระบบ
6. มีการศึกษาภาคปฏิบัติในชุมชนซึ่งครอบคลุมการศึกษาในชุมชน เขตเมือง เขตชนบท
7. มีการศึกษาภาคปฏิบัติในสถานพยาบาล ซึ่งครอบคลุมการศึกษาในสาขา พยาบาล อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ สูตินรีเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ จักษุ โสตศอนาสิก ดาริงซ์ และจิตเวชศาสตร์

ส่วนสถาบันพระบรมราชชนกกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา วิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2539 – 2544 ระบุถึงเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญในการจัด การศึกษาให้ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งต้องการอาศัยการเรียนการสอนที่หลากหลาย ผสมผสาน เทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนาความรู้ ความสามารถและปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้าน การพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาสังคม และเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องมี การประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน

ได้แก่ 1) การจัดการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ทักษะจริยธรรม และคุณธรรม ที่พึงประสงค์ 2) การวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีหลักการ ถูกต้องและครบถ้วน (อำพล จินดาวัฒนะ และคณะ, 2540ข : 14)

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางสอนการจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การเลือกตำราเรียน การสอนซ่อมเสริม และการประสานงาน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3. การนิเทศการศึกษา

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 1) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะช่วยให้การเรียนการสอนพัฒนาไปในแนวทางที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญการสอน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร หัวหน้าสาขาวิชา เป็นต้น

สังัด อุทรานนท์ (2530 : 12) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดในการเรียนของนักศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 261) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีความหมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษา เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และ Harris (อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2534 : 263 – 264) ได้แบ่งลักษณะงานนิเทศเป็น 10 งาน คือ

1. งานนิเทศเกี่ยวกับหลักสูตร
2. งานนิเทศเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
3. การนิเทศเกี่ยวกับการเลือกสรรบุคลากร
4. การนิเทศเกี่ยวกับการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
5. การนิเทศเกี่ยวกับการจัดทำวัสดุอุปกรณ์
6. การจัดอบรมบุคลากรประจำการ
7. การประชุมนิเทศ
8. งานนิเทศการบริการพิเศษ

9. งานนิเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน

10. งานประเมินผล

และยังกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการบริหารและงานวิชาการของสถานศึกษา
2. เพื่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อสำรวจวิเคราะห์ วิจัยและประเมินผลเพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
4. เพื่อพัฒนาหลักการและสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน และเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและจำเป็นของสถานศึกษาและครูอาจารย์
5. เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอน การจัดการศึกษา ทั้งให้สามารถแก้ปัญหาได้

นอกจากนั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 267) ยังได้กล่าวถึงบุคลากรในสถานศึกษาที่สามารถนิเทศการศึกษาได้มี ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะ หัวหน้าแผนก หัวหน้างาน หรือหัวหน้าโครงการ ครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่สอนแต่มีความสามารถเฉพาะด้านสามารถสาธิตหรือให้คำปรึกษาแนะนำแก่เพื่อนร่วมงานได้ และผู้เชี่ยวชาญที่เชิญมาเป็นวิทยากรเฉพาะเรื่อง และยังได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้ว่า สามารถทำได้หลายรูปแบบแล้วแต่ความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของสถานศึกษาเป็นสำคัญ วิธีการที่สถานศึกษานำมาใช้มีดังนี้

1. การเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ ให้แก่ครูอาจารย์
2. การเชิญสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม และบริษัทห้างร้าน มาสาธิตอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้ครูอาจารย์ได้มีประสบการณ์ตรงได้เห็นการดำเนินการกระบวนการทำงานของอุปกรณ์คล้ายกับสถานการณ์จริง
3. การไปศึกษาดูงานตามหน่วยงาน เช่น สถานศึกษา สถานประกอบการ ฯลฯ ทำให้ครูได้รับประสบการณ์ตรงและได้พักผ่อนจากงานประจำ
4. มีสถานศึกษาจัดมหัศจรรย์และบริการทางวิชาการ เช่น ห้องสมุด มุมอ่านหนังสือ นิทรรศการ เป็นต้น เป็นเทคนิคในการส่งเสริมด้านวิชาการให้ครู อาจารย์
5. การสนทนาทางวิชาการ เป็นการจัดประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการจัดกิจกรรมที่มีหัวข้อสนทนาทางวิชาการ โดยวิทยากรภายนอกหรือภายในสถานศึกษาก็ได้

6. การสาธิตการสอน เป็นการแสดงที่อาจจำลองสถานการณ์จริงหรือที่เรียกว่า บทบาทสมมุติ อาจจัดสถานการณ์ขึ้น และให้ผู้ทำกิจกรรมตอบสนองหรือปฏิบัติจริงต่อเหตุการณ์นั้น

7. การประชุม มีหลายลักษณะ เช่น ประชุมชี้แจงจากฝ่ายบริหาร ประชุมกลุ่มย่อย ประชุมเฉพาะกิจ ประชุมระดับสมอง ตลอดจนการประชุมสัมมนา

8. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติจริง ทำให้ทราบจุดดี จุดด้อย ของการสอน เพื่อจะเป็นแนวทางในการนิเทศ จะนำไปหาทางแก้ไขปัญหาได้

การที่จะเลือกเทคนิคการนิเทศในลักษณะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และขนาดของกลุ่มผู้รับการนิเทศ

การติดตามควบคุมการเรียนการสอน

จินตนา ยูนิพันธุ์ (อ้างถึงในมัญญา เหมชะญาติ, 2533 : 46) กล่าวถึง การควบคุมการเรียนการสอนของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ไม่ได้กระทำโดยการตรวจแผนการสอนหรือตรวจสอบโดยผู้บริหาร เพราะคณาจารย์มีเสรีภาพทางวิชาการ การควบคุมการเรียนการสอนเป็นเพียงการติดตามดูแลเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ และกระทำกัน ในรูปแบบของการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันเสนอแนะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหามาประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนแทนการควบคุมแบบจับผิด

การติดตามควบคุมการเรียนการสอนของผู้ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการศึกษา หมายถึง การตรวจสอบ และแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ถูกนิเทศเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ติดตามเพื่อให้ทันเวลา ทันต่อเหตุการณ์ หรือเมื่อเกิดปัญหาจะได้หาแนวทางแก้ไขให้สำเร็จ การติดตามควบคุมมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. วางแผนการติดตามด้วยการกำหนดระยะเวลาเป็นระยะ ๆ ตามงานการเรียนการสอน
2. ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือหลักการที่กำหนดไว้ว่าเป็นไปตามที่กองงานไว้เพียงไร
3. ทำการปรับปรุงแก้ไข สิ่งที่ไม่เป็นไปตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ด้วยวิธีการควบคุมงาน

2 แบบ คือ (พนัส หันนาคินทร์, 2529 : 56)

3.1 การควบคุมทางตรง ได้แก่ การตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยตรง ให้วิธีการสังเกตส่วนบุคคล การสืบสวนจากข้อมูล เช่น การใช้เวลาในการทำงาน การให้เขียนรายงาน หรืออาจให้รายงาน ด้วยวาจาเป็นต้น

3.2 การควบคุมทางอ้อม เช่น การควบคุมด้วยการเลื่อนขั้นเงินเดือนถ้าผลงานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ก็จะไม่ขอเงินเดือนขั้นให้

การพัฒนาการเรียนการสอน

การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงการเรียนการสอน การสอนเป็นหน้าที่ของครู อาจารย์ ดังนั้นในการพัฒนาการสอนจึงต้องพัฒนาครู อาจารย์ ให้มีความรู้ความสามารถทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือผู้บริหารที่ทำหน้าที่นี้เทศภายในสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ดังนี้ (ปริยาพร วงศ์อนุครโรจน์, 2535 : 195)

- 1) ปรุมนิเทศครู อาจารย์ใหม่
- 2) ประชุมหารือชี้แจงเกี่ยวกับการสอน
- 3) เพิ่มพูนความรู้ในเนื้อหาวิชาการ โดยส่งเข้ารับการอบรม
- 4) ส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น
- 5) ส่งเข้ารับการศึกษานในสาขาวิชาเฉพาะที่สถานศึกษาขาดแคลน
- 6) จัดประชุมสัมมนาในสถานศึกษา
- 7) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้
- 8) ส่งออกไปฝึกงานโดยการปฏิบัติจริง
- 9) ให้ไปศึกษาดูงานในสถาบันมีชื่อเสียง

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ปฏิบัติการนิเทศภายในด้วยการดำเนินการเดียวกันกับนักวิชาการศึกษาได้กล่าวไว้ ในการปรุมนิเทศครูอาจารย์ใหม่ อาจารย์ที่ย้ายมาหรืออาจารย์ที่เปลี่ยนงาน ผู้รับผิดชอบในฝ่ายวิชาการจะจัดดำเนินการปรุมนิเทศเพื่อให้ทราบจุดประสงค์ นโยบายของสถาบัน และการดำเนินการของสถาบันโดย จัดหาคู่มือเกี่ยวกับกิจกรรมของสถาบัน จัดหาครูพี่เลี้ยงที่ช่วยให้คำแนะนำในระยะแรก จัดต้อนรับและมอบหมายงานที่เหมาะสมให้

การติดตามควบคุมการเรียนการสอน

มัทนา เหมชะญาติ (2533 : 47) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนการเรียนการสอนว่า ผู้บริหารสามารถทำได้หลายประการแต่จะกล่าวเพียงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพียง 4 ประการ ได้แก่

1. การสนับสนุนด้านบุคลากร ให้มีจำนวนที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาล มีการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ นอกจากต้องพิจารณาเรื่องจำนวนแล้ว ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของ ผู้ที่จะทำหน้าที่สอนด้วย ด้านขวัญและกำลังใจ ครู ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบด้วยความยุติธรรม จัดเวลาและสวัสดิการให้เหมาะสมเช่นกัน เพื่อให้ครูอาจารย์เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ ผู้บริหารจำเป็นต้องสรรหาเงินนอกงบประมาณ มาใช้ในการบริหาร เนื่องจากได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย

3. การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน รวมทั้ง จัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดดำเนินการเรียนการสอน

4. การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการที่เป็นระบบ สะดวกต่อการปฏิบัติของทุกฝ่าย และเป็นผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน

การนิเทศการศึกษาของสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ยังไม่มีหน่วยงานนิเทศเด่นชัดเหมือนสำนักงานศึกษานิเทศก์ ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ทุกวิทยาลัยมีลักษณะการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาภายในวิทยาลัยโดยมีลักษณะงานนิเทศการศึกษาคู่ค้ำคู่วางหมายการนิเทศ หลักและวิธีการนิเทศ เช่นเดียวกับสถานศึกษาอื่น ๆ ทั้งนี้วิทยาลัยจัดกระทำการนิเทศ เพื่อให้การจัดการจัดการเรียนการสอน ส่งผลดีกับนักศึกษา โดยมีการติดตามควบคุมการเรียนการสอนทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอน และสนับสนุนการเรียนการสอน โดยผู้รับผิดชอบในการนิเทศ

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การติดตามควบคุมการเรียนการสอน การพัฒนาการสอน การสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อการให้ความช่วยเหลือแนะนำ ส่งเสริมปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา

4. การวัดและประเมินผล

ชวาล แพร์คนกุล (2508 : 27-29) กล่าวไว้ว่า การวัดผลและการประเมินผล เป็นกระบวนการที่แตกต่างกันแต่ต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กัน กล่าวคือการวัดผลการศึกษาหมายถึง กระบวนการใด ๆ ซึ่งจะให้ผลซึ่งปริมาณ อันเป็นรูปธรรม สามารถแสดงออกมาเป็นตัวเลข ส่วนการประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการกำหนดค่าหรือราคาจากตัวเลขที่ได้มาจากการวัดผล

พนัส หันนาคินทร์ (อ้างถึงใน มันทนา เหมชะญาติ 2533 : 50) กล่าวว่า การวัด (Measurement) หมายถึง การเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานหนึ่งที่ยึดถืออยู่ มักจะแสดงผลการวัดออกมาเป็นตัวเลข หรือปริมาณตามกฎเกณฑ์

การประเมินผล (Evaluation) เป็นการพิจารณา กำหนดคุณค่า จากผลที่ได้จากการวัด การจัดการประเมินผลการศึกษา มีความจำเป็นดังนี้

1. เพื่อทราบผลการเรียนของนักเรียนและผลการสอนของครู
2. เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้นเรียน และการจัดแบ่งนักเรียนตามความสามารถ
3. เพื่อเป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ

4. เพื่อประโยชน์ในการให้ประกาศนียบัตรเมื่อจบการศึกษา และแจ้งผลการเรียนให้สถาบันอื่น ที่นักเรียนจะไปเรียนต่อ และขอผลมา
5. เพื่อสถิติอื่น ๆ ในทางการศึกษา

อำนาจ บัญชัชว (2537 : 4) กล่าวถึง งานวัดและประเมินผลว่า เริ่มตั้งแต่การวางแผนทั้งระหว่างภาค ปลายภาค ดำเนินการให้มีการจัดทำวัตถุประสงค์ของการสอน จัดทำแบบทดสอบ พัฒนาแบบทดสอบ บริหารและบริการแบบทดสอบ วิเคราะห์ผลการทดสอบ เก็บข้อมูลสถิติต่าง ๆ เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผล เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานวิชาการโดยส่วนรวมด้วย

การกำหนดระเบียบวิธีการปฏิบัติของการวัดและประเมินผล

วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ใช้ระเบียบวิธีปฏิบัติของการวัดและประเมินผลตามที่กำหนดในหลักสูตรที่เปิดทำการสอน ประกอบด้วยระเบียบการสอบ ระเบียบการวัดและประเมินผล เพื่อไว้เป็นแนวทางให้วิทยาลัยปฏิบัติ

จากกรอบอัตราค่าจ้าง 3 ปี รอบที่ 3 พ.ศ. 2538 – 2540 (ส่วนแผนงาน 2538 : 302) ได้กำหนดหน้าที่ของงานประเมินผลของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดไว้ กำหนดรูปแบบการประเมินผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อติดตามผลการเรียนการสอนโดย

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคะแนนรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษา
2. ร่วมพิจารณาการกำหนดเกรดร่วมกับอาจารย์เจ้าของวิชา
3. รวบรวมผลการศึกษาทุกวิชาในแต่ละภาคการศึกษาและผลการศึกษาลดข้อปี
4. รายงานผลการศึกษาประจำภาค และประจำปีเสนอผู้อำนวยการวิทยาลัย ผู้ปกครอง เจ้าของทุน เจ้ากระทรวง และนักศึกษาให้รับทราบ
5. ทำใบสรุปผลการศึกษาลดข้อหลักสูตร
6. เก็บหลักฐานการวัดและประเมินผล การศึกษาลดข้อหลักสูตรอย่างเป็นระบบ
7. วิเคราะห์ข้อสอบพร้อมทั้งเสนอการวิเคราะห์ให้กับภาควิชาต่าง ๆ
8. จัดทำคลังข้อสอบ

นอกจากนี้ยังให้มีการประเมินผลงานต่าง ๆ ประเมินผลงานต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาสถาบัน และมีติดตามและประเมินผลคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา หลังจากสำเร็จการศึกษา 6 เดือน - 1 ปี

การมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบในการวัดและประเมินผล

ปริยาพร วงศ์อนุครโรจน์ (2535 : 200–202) กล่าวว่า ผู้บริหารมีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งครอบคลุมเรื่องกำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในเรื่อง 1) ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง มาตรฐานในการสอบวัดผล และการเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง 2) จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่อำนวยความสะดวก 3) พยายามส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัด และประเมินผลโดยการจัดการฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ ในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการรายงานผลการสอบ 4) การจัดตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการคุมสอบ 5) การประเมินผลการสอบ หากมีการบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไป หรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ ปริยาพร วงศ์อนุครโรจน์ ยังได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้างานวัด-และประเมินผล

1. จัดหาแบบพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและการประเมินผลการเรียน
2. จัดทำเอกสาร จัดหาข่าวสารที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียน เพื่อเผยแพร่ให้ครูอาจารย์ได้ทราบทั่วกัน
3. ศึกษาระเบียบ คำถาม ความเคลื่อนไหว ความก้าวหน้าทางวิชาการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนอยู่เสมอ
4. คู่มือให้ครูอาจารย์ปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลให้ถูกต้อง
5. พิจารณาตัดสินปัญหาเกี่ยวกับการ โอนผลการเรียน การวัดผลและประเมินผลการเรียน
6. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ที่ผ่านการอบรมหรือศึกษาทางการวัดผลและประเมินผลการเรียน ได้มีบทบาทในการพัฒนาการวัดผล และประเมินผลการเรียน
7. ตรวจสอบการให้ระดับคะแนนของครูอาจารย์ก่อนที่จะส่งไปยังผู้บริหาร สถานศึกษา เพื่ออนุมัติผลการสอบ
8. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อสอบและจัดทำข้อสอบมาตรฐาน
9. เก็บรักษาเอกสารและหลักฐานการประเมินผลการเรียน และเอกสารอื่นตามความจำเป็นที่ต้องใช้เกี่ยวกับงานวัดและประเมินผลการเรียน
10. ดำเนินการเกี่ยวกับการทำลาขเอกสาร การวัดผลและการประเมินผลที่หมดความจำ

เป็นแล้ว

11. คู่มือ บำรุงรักษาและรับผิดชอบทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย
12. เสนอโครงการและรายงานตามลำดับขั้น

เป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษากว่า การจัดการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีการประเมินผล เพื่อดูว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ว่าได้ผลบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ตั้งไว้หรือไม่ และโดยทั่วไปนั้นการประเมินผลจะประกอบด้วยการวัด การทดสอบ และการประเมินผลด้วยกลวิธีต่าง ๆ สำหรับการวัดผลและประเมินผลในวิทยาลัยพยาบาลนั้น เท่าที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินการประเมินผลการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งแยกเป็น

1. การวัดและประเมินผลการศึกษาภาคทฤษฎี เป็นการวัดเพื่อหาค่าสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิธีวัดจะใช้การทดสอบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การทดสอบกลางภาค ปลายภาค และการประเมินผลงานจากการทำรายงาน

2. การประเมินผลการศึกษาภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินผลจากพฤติกรรมที่สำคัญด้านทักษะ ทักษะคิด และความประพฤติที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพ

การดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินผล

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 249) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่สำคัญของผู้สอน แต่ผู้บริหารก็มีส่วนรับผิดชอบในงานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ดังนี้

1. กำหนดนโยบายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการประเมินผล คือ
  - 1.1 ประเภทของข้อสอบที่จะใช้หรือเครื่องมืออื่น ๆ
  - 1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบในแต่ละภาคเรียน
  - 1.3 มาตรฐานอันจะพึงยึดถือในการสอบหรือการวัดผล
  - 1.4 กำหนดการส่งคะแนนสอบต่อฝ่ายทะเบียน
  - 1.5 การเตรียมแบบ (Form) สำหรับรายงานผลการสอบแก่นักเรียนและผู้ปกครอง
2. จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดทำข้อสอบและเครื่องมืออื่น ๆ
3. พยายามหาทางส่งเสริมอาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการประเมินผลเพิ่มขึ้น
4. การจัดตารางสอบ กำหนดผู้คุมสอบ เวลาที่ใช้ในการสอบ
5. การจัดห้องสอบ ที่นั่งสอบ การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมแก่การสอบ
6. เมื่อสอบเสร็จแล้ว ผู้บริหารควรประเมินผลการสอบที่ผ่านไปแล้ว หากมีข้อบกพร่อง

เกิดขึ้นก็จนต้องหาทางแก้ไข หรือหากมีความคิดใหม่ ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวัดและประเมินผลก็ควรนำมาใช้ปรับปรุงงานด้านนี้

การรวบรวมจัดเก็บข้อสอบ

การรวบรวมจัดเก็บข้อสอบโดยการจัดที่รวมของข้อทดสอบต่าง ๆ ที่ได้ออกไว้แล้วนั้นเรียกที่นั่นว่า คลังข้อสอบ สิ่งทีคลังข้อสอบจัดเก็บและมีไว้เพื่อการบริหารการวัดผลการเรียนประกอบด้วยด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อทดสอบทุกรูปแบบ
2. เฉลยข้อสอบทุกแบบทุกประเภท
3. ข้อสอบซึ่งจำแนกตามจุดประสงค์ของการทดสอบ
4. ข้อสอบซึ่งวิเคราะห์แล้วมีความเที่ยงตรง มีความเชื่อถือได้ มีอำนาจจำแนก มีค่าวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ
5. ข้อสอบซึ่งจำแนกตามคุณลักษณะข้อสอบมาตรฐาน

การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการนำเอาผลงานที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ มาประมวลกันเข้า เพื่อวิเคราะห์และสรุปดูว่า งานที่ได้กระทำไปในแต่ละหน่วยงานนั้น ได้ผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด

วิจิตร (ธีระกุล) วรุตยงกูร และคณะ (อ้างถึงใน มัชฌิมานา เหมชะญาติ 2535 : 35) เสนอไว้ว่าการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรมีลักษณะดังนี้

1. กระทำติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดูว่าที่เข้าไปแล้วนั้นได้ผลเพียงใด หากมีปัญหาหรือข้อขัดข้องจะได้แก้ไขทันที่
2. กระทำร่วมกันหลายฝ่าย ไม่ใช่เป็นงานของคนใดคนหนึ่งสำหรับในโรงเรียนก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรทุกคน
3. ยึดถือจุดมุ่งหมายของโครงการ เป็นการเปรียบเทียบ
4. ดำเนินการให้เป็นประชาธิปไตยที่สุดเท่าที่จะทำได้ รับฟังความคิดเห็นของทุกคนในหมู่คณะ แบ่งงานกันทำและมีการรับผิดชอบในผลงานเท่ากัน
5. ประเมินทุกด้านและใช้วิธีการหลาย ๆ แบบให้สามารถยืดหยุ่นได้
6. มีการบันทึกผลการประเมินไว้เป็นหลักฐาน สรุปผลการประเมินไว้ในที่เดียวกัน

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 256) หลักเกณฑ์ในการประเมินผลงานไว้ว่าจะเป็น การประเมินผลในรูปแบบใดก็ตาม จะต้องระลึกไว้เสมอว่า

1. การประเมินผล จะต้องกระทำโดยยึดเอาจุดหมายของงานที่ได้วางไว้เป็นเกณฑ์ในการ ประเมินผล
2. การประเมินผลที่ดี จะต้องประกอบด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย
3. เกณฑ์และวิธีการในการประเมินจะต้องเป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้ที่ร่วมมือประเมินผล
4. การประเมินผลควรจะได้กระทำเสมอ ๆ เป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้มองเห็น แนวโน้มและ ความเปลี่ยนแปลงในงานต่าง ๆ รวมทั้งความแน่นอนในการประเมินผลนั้นด้วย
5. ตัวเครื่องมือสำหรับการประเมินก็ควรจะได้รับ การประเมินด้วย
6. หลังจากที่ได้ประเมินผลของแต่ละหน่วยงานแล้ว ควรจะได้นำผลการประเมิน แต่ละหน่วยมารวมประมวลเข้าเป็นการประเมินผลรวมของโรงเรียน ผลจากการประเมินนี้จะเป็น เครื่องนำทางในการพิจารณาปรับปรุงงานต่อไป

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง การกำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ การดำเนินการ การมอบหมายงานด้านการวัดและประเมินผล การกำหนดตารางสอบ การรวบรวม จัดเก็บข้อสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการ เพื่อที่จะทราบว่า การจัดการเรียน การสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

5. การวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะ การหาสาเหตุ ปัญหา และที่มาของข้อบกพร่องในงานวิชาการของแต่ละสถาบันในการคิดค้นเพื่อหา สาเหตุ ปัญหา สามารถหาคำตอบที่ถูกต้องแม่นยำ ด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อจะได้นำมาใช้ แก้ปัญหา หรือพัฒนางานของสถาบัน การวิจัยเป็นการทำงานที่มีขั้นตอน และเป็นกระบวนการ ค้นคว้า เพื่อหาข้อเท็จจริง ซึ่ง บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (อ้างถึงใน พรศิริ ถนอมกุล, 2537 : 27) ได้กล่าวว่า การวิจัย เป็นกระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างมีระบบ ระเบียบ และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เพื่อให้ได้ความรู้ที่เชื่อถือได้ ซึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะ สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นกระบวนการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติ

2. เป็นกระบวนการหรือการกระทำที่มีระเบียบ
3. เป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอน

การมอบหมายงานการวิจัยและพัฒนา

ในโครงสร้างการบริหารของวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานต่าง ๆ ของวิทยาลัย และกำหนดตัวผู้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานนั้น ๆ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษา ซึ่งมีภาระกิจเป็นอันมาก แต่ผู้บริหารยังคงเป็นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในงานที่ได้มอบหมายไปแล้ว บางวิทยาลัยอาจจะมีรองผู้อำนวยการงานวิจัยและพัฒนา ดูแลรับผิดชอบและเป็นผู้ดำเนินการเรื่องงานวิจัยและพัฒนาของสถาบัน

จากรายงานประจำปี 2539 ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี มีการระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของรองผู้อำนวยการงานวิจัยและพัฒนาไว้ว่า รับผิดชอบในการวางแผนดำเนินงานวิจัยและพัฒนาภารกิจของสถาบัน โดยครอบคลุมงานพัฒนาหลักสูตรและการสอน พัฒนาบุคลากร ร่วมวางแผนปฏิบัติการ ประสานงาน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา คณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร สาธารณสุข ประชาชนทั่วไป รวมถึงการสร้างความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศ และงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี, 2529 : 26)

การวางแผนและดำเนินการวิจัยและพัฒนา

จากการศึกษาแผนอัตรากำลัง 3 ปี รอบที่ 3 พ.ศ. 2538 – 2540 ซึ่งจัดทำโดย ส่วนแผนงาน สถาบันพระบรมราชชนก ได้ระบุว่างานวิจัยและพัฒนาของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีหน้าที่วิจัยการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร สนับสนุนการวิจัยของคณาจารย์ภาควิชาต่าง ๆ รวบรวมผลงานวิจัยพร้อมทั้งนำเสนอให้คณาจารย์ทราบ มีขอบเขตความรับผิดชอบ ในเรื่องการศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเรียนการสอนของสถาบันในรูปแบบการวิจัย การวางแผนและจัดทำโครงการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพยาบาลเพื่อนำมาใช้ในการวางแผน และแก้ไขปัญหาเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในวิทยาลัยพยาบาล การทำวิจัยร่วมกับคณาจารย์ภาควิชาอื่น ๆ การสนับสนุนส่งเสริม การทำวิจัย และการใช้ผลงานวิจัย เพื่อประโยชน์ด้านการดำเนินงานและวิชาการ การร่วมมือประสานงานทางการวิจัยกับหน่วยงานอื่น และการประสานงานกับฝ่ายวิชาการเผยแพร่การวิจัย (สถาบันพระบรมราชชนก, ส่วนแผนงาน. พ.ศ. 2538 – 2540 : 302)

การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา

เบญจพร แก้วมีศรี (2540 : 31 – 35) ทำวิจัยเรื่อง บทบาทด้านวิชาการของ วิทยากร วิทยาลัยพยาบาล ในภาคใต้ ได้กล่าวถึงด้านวิจัยและเผยแพร่ ความรู้ว่าวิทยากรนอก จากจะมีหน้าที่สอน บริการและวิจัยแล้ว ยังมีบทบาทในการให้ความร่วมมือในการวิจัย เผยแพร่ งานวิจัย และนำผลงานวิจัยไปใช้ ดังนั้น การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา จึงต้องส่งเสริม ในทุกบทบาทและสนับสนุนใน 3 ประการ คือ

1. การสนับสนุนด้านเวลาในการทำวิจัยของอาจารย์ โดยให้มีผู้รับผิดชอบงานประจำแทน ในช่วงเวลาหาข้อมูลและเวลาอภิปรายผล
2. การสนับสนุนด้านงบประมาณ หาแหล่งเงินสนับสนุน หรือจัดให้ทุนจากวิทยาลัยเอง
3. สนับสนุนให้รางวัลแก่ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสถาบันได้

ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีการส่งเสริมให้ อาจารย์ในวิทยาลัยได้ทำการวิจัยในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการพยาบาล การเรียนการสอน และกิจกรรม นักศึกษา ซึ่งวิทยาลัยส่วนใหญ่ใช้หลักในการวิจัยของ Burns and Greve ซึ่งมีความครอบคลุมใน หัวข้อดังนี้ 1) กำหนดปัญหา 2) กำหนดกรอบทฤษฎี 3) เลือกแบบวิจัย 4) เลือกกลุ่มตัวอย่าง 5) เตรียมเครื่องมือในการวิจัย 6) เก็บรวบรวมข้อมูล 7) วิเคราะห์ข้อมูล 8) เขียนรายงาน (Burns and Greve, 1993 : 158)

สรุปได้ว่า การวิจัยและพัฒนา หมายถึง การมอบหมายงานการวิจัยและ พัฒนาการวางแผนและการดำเนินการวิจัยและพัฒนา และการส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและ พัฒนา เพื่อเป็นการศึกษาค้นคว้า หาความรู้ใหม่ หรือนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและ ตอบสนองภารกิจหลักของวิทยาลัยพยาบาลด้วย

6. การบริการวิชาการแก่สังคม

ความหมายของการบริการทางวิชาการ ซึ่งได้มาจากรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “วิกฤตการณ์การบริการทางวิชาการแก่สังคม” จัดโดยสโมสรอาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมายถึง กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยให้บริการแก่ชุมชนในด้านเกี่ยวกับวิชาการและวิชาการประยุกต์ทั้งในส่วนที่ ได้รับผลประโยชน์และไม่ได้รับผลประโยชน์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สโมสรอาจารย์. 2513 : 27)

ศิริชัย อิศระโชติ (2524 : 67) กล่าวไว้ว่า การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และชุมชนของมหาวิทยาลัย ถือว่าเป็นภารกิจที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับภารกิจด้านการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการจะเป็นการทดลองนำทฤษฎีวิชาการต่าง ๆ มาทดลองปฏิบัติจริง และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย ดังนี้

1. การบริการทางวิชาการจะเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของอาจารย์และนักศึกษาที่ไปปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจการเรียนการสอน
2. การให้บริการทางวิชาการ เป็นการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้รับทราบปัญหาข้อเท็จจริง และความต้องการของสังคม เพื่อนำมาวิจัยพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป
3. การให้บริการทางวิชาการ เป็นการระดมสรรพกำลังของมวลคณาจารย์และนักศึกษาไปใช้ประโยชน์ในทางที่ถูกต้อง

ความหมายของงานบริการวิชาการนี้ยังอาจหมายถึง ระบุว่างานบริการวิชาการ หมายถึง 1) การพัฒนาประสบการณ์ทางวิชาการหรือพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพทางวิชาการของบุคลากรและหน่วยงาน 2) การพัฒนาองค์ความรู้และ 3) การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคมภายนอก ผลพลอยได้คือรายได้ที่จะนำมาพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศและพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ซึ่งความหมายนี้ได้มาจากข้อมูลในคู่มือบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, กองบริการการศึกษา. 2537 : 1)

การมอบหมายงานการบริการวิชาการแก่สังคม

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะนี้ ทำให้สภาพการศึกษาทุกแห่งได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถหารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองและพัฒนากิจการของตน เพื่อยังคงคุณภาพมาตรฐานให้บริการวิชาการแก่สังคม ตามศักยภาพของ

ตัวเองทั้งในแง่ของบุคลากร และอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้ว และมีนโยบายให้ทุกหน่วยงานในสภาพศึกษา จึงโครงการบริการวิชาการแก่สังคม ดังนั้นผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการแก่สังคม จึงเป็นหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้างานต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้นเอง

ในวิทยาลัยพยาบาลได้ตระหนักถึงเรื่องการให้บริการวิชาการแก่สังคม เนื่องจากเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของสถานศึกษาพยาบาล ในหลักสูตรได้บรรจุวิชาการพยาบาลในหมวดวิชาชีพไว้ทุกภาควิชาจะมีการให้บริการวิชาการแฝงอยู่ในการฝึกภาคปฏิบัติ แต่ในบางภาควิชาเลือกที่จะให้เกิดประโยชน์จากการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพร้อมไปกับให้บริการประชาชนและหารายได้ให้กับวิทยาลัยด้วยเช่น ในปีการศึกษา 2528 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีราชบุรี ได้เปิดโครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในด้านการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน ช่วงอายุ 2 ½ - 4 ปี และใช้เป็นแหล่งฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาในการให้การดูแลเด็กปกติ โครงการนี้อยู่ในความรับผิดชอบของภาควิชาการพยาบาลเด็ก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้รับผิดชอบหรือได้รับมอบหมาย งานบริการวิชาการแก่สังคม หรือเรียกกว่าการบริการสาธารณสุข ทุกคนในวิทยาลัยมีส่วนในการได้รับมอบหมายทั้งสิ้น มิใช่มีผู้รับผิดชอบเพียงคนเดียวแต่ผู้รับผิดชอบสูงสุด คือ ผู้อำนวยการวิทยาลัยหรือผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษาแต่เมื่อใดที่ภาควิชาหรืองานใดมีความพร้อมที่จะให้บริการวิชาการแก่สังคมในเรื่องใด หน่วยนั้นก็จะได้รับมอบหมายและรับผิดชอบในการดำเนินการต่อไป

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี กรุงเทพมหานคร กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของการบริการวิชาการและสาธารณสุขไว้ ดังนี้

1. จัดทำแผนงานและโครงการให้การบริการสาธารณสุข
2. จัดเตรียมบุคลากรสายสนับสนุนในการให้บริการสาธารณสุข
3. จัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายในโครงการที่เกี่ยวข้องกับงานบริการวิชาการและสาธารณสุข
4. ให้บริการสาธารณสุข
5. ให้บริการสาธารณสุขชุมชนนอกพื้นที่
6. จัดวิทยากรการประชุม อบรม แก่หน่วยงานภายนอก (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี กรุงเทพมหานคร, 2540 : 30)

การวางแผนและการจัดดำเนินการบริการวิชาการแก่สังคม

ศิริชัย อิศระโชติ (2524 : 5) กล่าวถึงการบริการทางวิชาการแก่สังคมว่า เป้าหมายของการบริการเน้นเพื่อชุมชนเป็นหลักสำคัญโดยจัดให้บริการในลักษณะที่ต่อเนื่อง และให้คนส่วนมากในสังคมเป็นผู้ได้รับบริการ รูปแบบของการจัดบริการ ควรจัดบริการในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการแนะนำ ให้คำปรึกษามากกว่าจะไปลงมือปฏิบัติการเสียเอง โดยมุ่งแก้ปัญหาสังคมเป็นหลัก

แนวทางการดำเนินงาน สถาบันจะต้องจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบด้านนี้โดยตรง และจะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอยู่ประจำ ประการสำคัญจะต้องคำนึงถึงความร่วมมือระหว่างบุคคลและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2524 : 66 – 68) ระบุว่าบริการวิชาการต่อชุมชน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. งานให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community Education) เช่น การให้การอบรมระยะสั้นแก่ประชาชน
2. งานบริการชุมชน (Community Service) เป็นการให้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้บริการแก่บุคคลภายนอก เช่น วิทยาลัยอาจจัดให้บริการการพยาบาลให้แก่ชุมชนได้ หรืออาจเป็นผลงานเผยแพร่ให้ชุมชนทราบก็ได้
3. งานส่งเสริมและพัฒนาชุมชน (Cooperative Extension Service) อาจจะจัดเป็นการส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ

กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กำหนดภารกิจทางด้านบริการวิชาการไว้ 2 รูปแบบ คือ

1. การให้เปล่า เป็นลักษณะงานบริการวิชาการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบริการกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ กิจกรรมรูปแบบการให้เปล่าจะต้องอาศัยงบประมาณ และการลงทุนเอง
2. การหารายได้ เป็นลักษณะงานบริการวิชาการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดรายได้ให้กับบุคลากรและหน่วยงาน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายจะเป็นชนชั้นกลางหรือผู้ที่มีกำลังซื้อ กิจกรรมรูปแบบการหารายได้ จะสอดคล้องกับสภาวะสังคมที่เปลี่ยนเป็นให้สถานศึกษาพึ่งพาตนเองมากที่สุด ในขณะที่เดียวกับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐจะลดลง ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องหารายได้พึ่งพาตนเองเพื่อให้อยู่รอดและเกิดการพัฒนาคด้วย (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, กองบริการการศึกษา. 2537 : 1)

การส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม

จากรายงานการสัมมนาทาง วิชาการเรื่อง “วิกฤตการการบริการทางวิชาการแก่สังคม” จัดโดยสโมสราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยไม่ได้กำหนดนโยบายในเรื่องนี้อย่างแน่นอน ไม่มีเสรีภาพในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ขาดเงินสนับสนุน ขาดความคิดริเริ่มในการให้บริการวิชาการแก่สังคม วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนกได้ดำเนินการบริการวิชาการแก่สังคมมาโดยตลอด เพราะถือเป็นภารกิจหลักหรือหน้าที่ของวิทยาลัยเนื่องจากต้องสัมผัสกับผู้รับบริการและหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น คล้ายคลึงกับของวิทยาลัยพยาบาล ผู้วิจัยคิดว่าวิทยาลัยควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม ดังนี้

1. กำหนดนโยบายที่แน่นอนในการให้ความสนับสนุนในการบริการวิชาการแก่สังคม
2. ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านการเงิน
3. อำนวยความสะดวกในการดำเนินการเพื่อปฏิบัติการให้บริการวิชาการแก่สังคม
4. มอบหมายให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและที่ทำการด้านนี้โดยตรง
5. สนับสนุนในการจัดหา จัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อการให้บริการวิชาการแก่สังคม
6. ให้นุคลากรที่มีความสามารถและมีความคิดริเริ่มในการบริการวิชาการแก่สังคมได้
7. ให้ขวัญและกำลังใจแก่นุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ควรนำผลงานมาประกอบการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สโมสราจารย์. 2513 : 29)

การประเมินผลการดำเนินงานการให้บริการวิชาการแก่สังคม

อดุลย์ วิริยะเวชกุล (2541 : 13) กล่าวว่าคุณภาพงานบริการ งานบริการในที่นี้หมายถึง งานบริการทั้งปวงที่ต้องใช้ “ความรู้” เป็นฐานในการให้บริการนั้น ๆ คุณภาพการบริการจึงเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของงานบริการนั้นด้วยและเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นคุณภาพด้านวิชาการ

ดังนั้นการให้การบริการวิชาการแก่สังคม เป็นงานบริการอย่างหนึ่งจึงควรจะได้มีการประเมินผลการดำเนินงาน โดยประเมินจากผู้รับบริการ และผู้ให้การบริการ อาจกระทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น ประเมินโครงการ ประเมินความพึงพอใจ ประเมินผลงาน ฯลฯ

สรุปได้ว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การมอบหมายงานการบริการ วิชาการแก่สังคม การวางแผนและการจัดดำเนินการ การบริการวิชาการแก่สังคม การส่งเสริมสนับสนุนการบริการวิชาการแก่สังคม และประเมินผลการดำเนินงานการบริการวิชาการแก่สังคม

ด้วย กิจกรรมที่ใช้ความรู้ทาง วิชาการ และการบริการทางวิชาการแก่สังคม ทั้งในส่วนที่ได้รับผลประโยชน์และไม่ได้รับผลประโยชน์

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการได้มีผู้ศึกษาวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

จันทร์เพ็ญ สิรินาม (2517 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของ นักศึกษาพยาบาลต่อการบริหารงานของวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ใน 2 งาน คือ งานฝ่าย วิชาการ และงานด้านกิจการนักศึกษา ในงานฝ่ายวิชาการมีขอบข่ายครอบคลุมงาน 6 ด้าน คือ 1) หลักสูตร 2) การเรียนการสอน 3) การนิเทศการศึกษา 4) การฝึกภาคปฏิบัติ 5) คณาจารย์ 6) งานบริการทางวิชาการ พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบริหารงานด้านวิชาการและ กิจการนักศึกษา ชั้นปีที่ 1,2,3 และ 4 มีความ แตกต่างกัน นักศึกษาปีที่ 4 มีความเห็นเชิงนิมิตาน สูงสุด ความคิดเห็นต่อการบริหารงานด้านวิชาการของนักศึกษา 4 ปี มีความแตกต่างกัน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความคิดเห็นเชิงนิมิตานสูงสุด และความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการบริหาร งานกิจกรรมนักศึกษาพบว่า ทุกชั้นปีมีความแตกต่างกัน ชั้นปีที่ 4 มีความคิดเชิงนิมิตานสูงสุด

สุนี วิวัฒนากรณ์ (2520 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักศึกษา พยาบาล เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์ ได้ทำการศึกษาจากนักศึกษา พยาบาลของ 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยสอบถามการบริหารวิชาการใน 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการ นิเทศ ด้านห้องสมุด ด้านโสตทัศนศึกษา และการประเมินผล และการประเมินผล ผลการวิจัยพบ ว่า ด้านหลักสูตร นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น และเชียงใหม่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ด้าน การเรียนการสอน ทั้ง 3 สถาบันเห็นว่า ควรเพิ่มอาจารย์พิเศษให้มากขึ้น ด้านการนิเทศ ทั้ง 3 สถาบันเห็นสอดคล้องกันว่า ควรให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาพยาบาลขณะฝึกปฏิบัติงานอย่าง ใกล้ชิด ด้านห้องสมุด มีความเห็นว่า หนังสือวิชาการมีน้อย ควรจัดให้มีหนังสือภาษาไทยเพิ่มขึ้น บรรณารักษ์ควรมีความรู้ทางการแพทย์และพยาบาล ด้านโสตทัศนศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัย มหิดล และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เห็นว่า ควรมีการปรับปรุงด้านการบริหารงานโดย ส่วนรวมมี ความเห็นว่า คณะพยาบาลศาสตร์ ได้ปฏิบัติงานด้านการนิเทศ และห้องสมุดเป็นอย่างดี ในด้าน หลักสูตรและการเรียนการสอน นักศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งเล็กน้อย เห็นด้วยกับการปฏิบัติงานของ คณะพยาบาลศาสตร์

วิลาวัณย์ ตันวิวัฒน์พงษ์ (2522 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราษฎร์ อาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มีการปฏิบัติงานด้านวิชาการในระดับมาก ในด้านกระบวนการบริหารวิชาการ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และน้อยในด้านการใช้แหล่งความรู้ในห้องเรียน ส่วนที่เหลือ อีก 5 ด้าน คือ การดำเนินการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอน และห้องสมุด การนิเทศการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและแนะแนว การวัดและการประเมินผล ผู้บริหารและครูผู้สอนมีการ ปฏิบัติน้อย

ประกาย จิโรจน์กุล (2532 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่องผลของปัจจัยนำเข้า บางประการและสภาพการเรียนการสอนต่อความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาพยาบาล ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชน พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านอาจารย์ผู้สอน มีจำนวนน้อย ด้านนักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสะสมเมื่อจบชั้นมัธยมในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการ (Process) พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษารู้จักคิดอยู่ในระดับสูง ด้านผลผลิต (Output) พบว่า สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ในระดับสูง สรุปว่า หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ที่เน้นชุมชนเป็นหลักสูตรที่เหมาะสมที่จะใช้ต่อไป

มันทนา เหมชะญาติ (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการศึกษาการจัดงานด้าน วิชาการของฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การจัดงานด้านวิชาการมี 4 ด้าน คือ การจัดงานเกี่ยวกับแผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ การจัด งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดงานเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล สรุปปัญหาที่พบในงานทั้ง 4 ด้าน คือ ขาดบุคลากร ที่มีความรู้ ความสามารถในการนำนโยบายไปจัดทำเป็นแผน และความสามารถในการจัดงานเกี่ยว กับการวัดและประเมินผล อาจารย์มีจำนวนจำกัด และมีภาระด้านการสอนมากทำให้ประสบปัญหา ในการจัดงานเกี่ยวกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการเรียนการสอน

ทิพวรรณ อากาศวิภาต (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการ ของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยศึกษาความคิดเห็น และเปรียบเทียบความ คิดเห็นของผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิทยากร ในการบริหารงานวิชาการตาม องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและ ประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และวิทยากรที่

มีต่อการบริหารงานวิชาการที่ปฏิบัติจริง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง และในส่วนที่ควรปฏิบัติมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งโดยส่วนรวมและในรายด้าน ความคิดเห็นในรายด้านพบว่า ผู้อำนวยการมีความคิดเห็นในด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นของหัวหน้าฝ่ายวิชาการในรายด้าน การจัดการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นของวิทยากรในรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน และจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการและวิทยากร ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Lonsdale. (1967 : 204 – 205) ได้ทำการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้นิเทศการศึกษาควรมีความรู้ด้านการสอน ด้านจิตวิทยา และด้านการถ่ายทอด นอกจากนี้ยังต้องมีความอดทน มีความเข้าใจในผู้อื่นมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และรู้จักปรับปรุงตนเอง

Orb and Reilly. (1991 : 56 - 60) ได้เสนอกรอบแนวคิดสำหรับพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ว่าควรประกอบไปด้วยแนวคิด 5 ด้าน ดังนี้คือ

1. ข้อตกลงเบื้องต้น จะประกอบด้วยความเชื่อ และคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภาวะสุขภาพ การพยาบาล และการบริการสุขภาพ
2. ค่านิยม จะประกอบด้วยคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้รับบริการ ความเชื่อ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้รับบริการ การรับรู้ในบทบาทการยอมรับนับถือ และความรับผิดชอบด้านสุขภาพ
3. รูปแบบการพยาบาล จะประกอบด้วยคำอธิบายที่เกี่ยวกับเป้าหมายการพยาบาล ใครคือผู้รับบริการ บทบาทของพยาบาล บทบาทของผู้รับบริการจุดเน้นของการพยาบาลและรูปแบบการปฏิบัติ
4. การเกิดสิ่งที่ไม่คาดหวัง จะกล่าวถึงผู้รับบริการที่ไม่ให้ความร่วมมือกับแผนการดูแลรักษาและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
5. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ จะประกอบด้วยลักษณะของการเรียน ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ปฏิสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้รับบริการ และการพยาบาลกับปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อม